

Senioren en brandveiligheid

**Brand(on)veilig gedrag en
onderliggende oorzaken in beeld**

COLOFON

Uitgave van Brandweer Limburg-Noord en Brandweer Zuid-Limburg, mei 2017.

Tekst: Nick Boersma, MSc; Linda van Erp, BA (Brandweer Limburg-Noord), Arnout Gielen, MSc; Kim Waelen, MSc (Brandweer Zuid-Limburg)

Vormgeving: Aviso

De samenstellers hebben de grootst mogelijke zorg aan de inhoud van deze kennispublicatie besteed. Aan de inhoud van deze kennispublicatie kunnen echter geen rechten ontleend worden en de samenstellers aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid die zou kunnen voortvloeien uit de inhoud van deze kennispublicatie.

Correspondentie adres:

Brandweer Limburg-Noord

Postbus 11

5900 AA Venlo

Tel: 088-11 90 000

www.brandweer.nl/limburg-Noord

brandveiligleven@vrln.nl

GRIJZE HAREN

‘Daar krijg ik echt grijze haren van’ riep mijn vader vroeger. Als ik daar nu met een glimlach aan terugdenk, speel ik met de gedachte dat hij weleens gelijk kon hebben. Het is namelijk goed mogelijk dat je door een stresshormoon daadwerkelijk grijze haren krijgt.

Deze stress staat trouwens in geen verhouding met het probleem dubbele vergrijzing, waar wij in het kader van brandveiligheid, mee te maken hebben. Al enige tijd ziet u, met mij, dat ouderen vaker betrokken zijn bij brand in hun woonomgeving, waarbij zij vaker (dodelijk) gewond raken. De optelsom vanuit onderzoek is duidelijk: Als we niets doen zal door vergrijzing van de samenleving logischerwijs het aantal slachtoffers van brand onder ouderen snel toenemen.

Dit onderzoek maakt een zwart wit keuze. Stress over dubbele vergrijzing en brandveiligheidsproblemen is onnodig. Je moet in actie komen... Met de stapsgewijze wetenschappelijke methode Intervention Mapping zet dit onderzoek de eerste stap om onveilig en veilig gedrag te verklaren. Op deze kennis worden straks effectieve acties gebaseerd.

Het inzicht vanuit het onderzoek dat voor u ligt, daagt ons uit. Met een gestructureerd wetenschappelijk inzicht gaan we samenwerken aan een brandveilige toekomst.

Zonder stress om grijs... met gemeten effect.

ROB BAARDSE

Directeur Nederlandse Brandwonden Stichting

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	5
Senioren en brandveiligheid	7
Doelstelling	
ONDERZOEKSOPZET	9
Methode	9
Respondenten	10
Design	10
Samenwerking Brandweer Limburg-Noord en Zuid-Limburg	10
STUDIE 1: VRAGENLIJST ONDERZOEK	11
Materialen	11
Procedure	12
Analyse	12
Onderzoeksresultaten	12
Respondenten	12
Gezondheidsbelemmeringen	14
Woonsituatie	15
Voorkomen van brand	16
Signaleren van brand	18
Handelen bij brand	18

STUDIE 2: INTERVIEWONDERZOEK	21
Procedure	21
Interview route	21
Analyse	22
Onderzoeksresultaten	23
Respondenten	23
Gedragsselectie verdiepend inzicht	23
Koken	23
Elektrische deken	24
Stekkerdoos aangesloten op stekkerdoos	25
Rookmelder in de woning	26
Rookmelder testen	29
Afspraken vluchtplan	30
Oefenen vluchtplan	31
Afspreken verzamelplek	32
Vluchtweg obstakelvrij	33
Sleutels op vaste plek	34
CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	35
Brandonveilige gedragingen	35
Onderliggende oorzaken brandonveilige gedragingen	36
Sociale norm	37
Risicoperceptie	37
Koken	38
Elektrische deken	39
Stekkerdoos aangesloten op stekkerdoos	39
Rookmelder	39
Vluchtplan	41
Hoe nu verder?	44
LITERATUURREFERENTIES	45
BIJLAGEN	47
Bijlage 1: Vragenlijst 'Brandveiligheid in uw huis'	47
Bijlage 2: Schematisch overzicht van brand(on)veilige gedragingen	59
Bijlage 3: Interview - gedragsdeterminanten	61
Bijlage 4: Gedragingen en onderliggende determinanten	78

INLEIDING

Het voorkomen van gewonden en doden staat bij de brandweer al jaren centraal. Met repressie alleen lukt dat niet meer. Sinds 2010 is een veranderingsproces gaande bij de brandweer in Nederland dat is verwoord in de visie “De brandweer over morgen, strategische reis als basis voor vernieuwing”.¹ Hierin is geconstateerd dat met alléén het verbeteren van de repressieve kwaliteiten van de brandweer het aantal branden, slachtoffers en schade in Nederland niet meer zal afnemen, terwijl de kosten voor de maatschappij zullen blijven stijgen. Om gestalte te geven aan deze visie, ontstaan de laatste jaren op verschillende plekken in het land initiatieven gericht op het verhogen van bewustwording ten aanzien van het belang van brandveiligheid. De eigen verantwoordelijkheid van de burger speelt een belangrijke rol. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen het voorkómen van brand, het signaleren van brand en het handelen bij brand. De brandweer vat deze initiatieven in de regio’s samen onder de noemer ‘Brandveilig Leven’.

Wanneer wordt gekeken naar het voorkómen van brand, is het belangrijk om inzicht te hebben in de verschillende oorzaken van brand. Uit onderzoek naar woningbranden, blijkt dat de meeste branden ontstaan door menselijk handelen. Bijna 2 op de 3 woningbranden (61%) zijn te wijten aan onoplettendheid of onvoorzichtigheid.² Om het aantal branden als gevolg van menselijk handelen terug te dringen, en daarmee ook het aantal gewonden en doden, is het van belang om in te zetten op het veranderen van het gedrag van de burger.

De vraag “Hoe gedrag van mensen te veranderen?”, is een vraag die zowel in de wetenschap als in de praktijk al decennia lang gesteld wordt. Onder andere binnen de gezondheidszorg, op het gebied van verkeersveiligheid en binnen de marketingwereld zijn tal van succesvolle (bijvoorbeeld de BOB-campagne)^{3,4} en minder succesvolle (bijvoorbeeld afbeeldingen op sigarettenpakjes)^{5,6} voorbeelden te geven. Menselijk gedrag is te veranderen, mits de juiste aanpak wordt ingezet. Interessant is de vraag waarom de ene interventie succesvoller is dan de andere. Het antwoord zit met name in de voorbereiding van de interventie. Interventies die zijn ontwikkeld op gestructureerde wijze zijn effectiever in het veranderen van menselijke gedrag dan interventies die niet gestructureerd tot stand zijn gekomen.⁷

Brandveilig leven vraagt om gedragsverandering bij burgers. Het inzetten op gedragsverandering is een relatief nieuw concept voor de brandweer.^{8,9} Echter, sinds het inzetten op Brandveilig Leven, staat gedragsverandering ook binnen de brandweer meer centraal. Een door de brandweer vaak gebruikt middel zijn voorlichtingscampagnes.¹⁰ Deze voorlichtingscampagnes worden ingezet om een bijdrage te leveren aan het verhogen van bewustzijn en kennis over brandveiligheid bij specifieke doelgroepen. Het bevorderen van brandveilig gedrag bij burgers behelst echter meer dan alleen het geven van voorlichting over brandveiligheid. Om brandonveilig gedrag te ontmoedigen en brandveilig gedrag te bevorderen is inzicht nodig in de belangrijkste onderliggende oorzaken, ook wel determinanten genoemd, die verklaren waarom burgers wel of niet brandveilig gedrag vertonen. Met deze informatie kunnen vervolgens effectievere campagnes en projecten worden opgezet die de determinanten van brandveilig gedrag beïnvloeden.

Het inzetten op gedragsverandering biedt voor Brandveilig Leven kansen en mogelijkheden. Al in 2010 worden de mogelijkheden beschreven in het rapport 'Evolutie of revolutie' van de NVBR.¹¹ Ook in andere bronnen komt het inzetten op gedragsverandering aan bod, onder andere in de bundel van de Wetenschappelijke Raad van de Brandweer, die in 2015 is uitgegeven.⁸ Hierin wordt tevens geadviseerd om, wanneer gedragsverandering het doel is, specifiek te focussen op (doel)groepen. Eén van deze doelgroepen betreft senioren (naast bijvoorbeeld jeugd, studenten, intermediairs). De voorliggende rapportage richt zich specifiek op brandveiligheid onder senioren.

SENIOREN EN BRANDVEILIGHEID

Nederland vergrijsd in rap tempo. Niet alleen neemt het aantal ouderen boven de 65 jaar (absoluut en relatief) toe, maar senioren bereiken gemiddeld genomen ook een steeds hogere leeftijd. Deze dubbele vergrijzing in combinatie met het feit dat senioren worden gestimuleerd om langer zelfstandig thuis te blijven wonen, heeft ingrijpende consequenties voor de maatschappij, ook op het gebied van brandveiligheid. Uit onderzoek blijkt dat senioren vaker betrokken zijn bij brand in de woonomgeving dan mensen jonger dan 65 jaar én blijken daarbij een zeer kwetsbare groep te zijn. Zo was tussen 2008 en 2012 47% van de fatale slachtoffers van brand 60 jaar en ouder.¹² Verminderde zelfredzaamheid is één van de risicofactoren voor fatale en niet-fatale verwondingen bij een woningbrand.^{13,14,15}

Op basis van bovenstaande gegevens is de verwachting dat het aandeel oudere slachtoffers door brand de komende jaren flink zal toenemen. Er wordt geschat dat door de vergrijzing het aantal sterfgevallen als gevolg van brand onder 65-plussers tot 2030 toeneemt met 60%. Doordat ouderen langer zelfstandig blijven wonen kan deze toename mogelijk zelfs oplopen tot 80%.⁹ Maatregelen om het risico op brandveiligheid bij senioren te verkleinen worden onder andere gezocht in wet- en regelgeving, technische hulpmiddelen en bevorderen van brandveilig gedrag.¹²

Wanneer gekeken wordt naar de provincie Limburg neemt het aantal 65-plussers de komende jaren toe. Van 237.400 in 2015 (21% van de totale bevolking), naar 336.800 in 2040 (33% van de totale bevolking).¹⁶ Deze demografische ontwikkeling in combinatie met de verwachte toename in brandslachtoffers binnen de groep 65-plussers, maakt het voor zowel Brandweer Limburg-Noord als Brandweer Zuid-Limburg noodzakelijk om met concrete en effectieve projecten de brandveiligheid bij deze doelgroep te vergroten.

Beide regio's zetten al enkele jaren projecten in op de doelgroep senioren, met als doel om brandveilig gedrag te verhogen / bevorderen. Bij de (door)ontwikkeling van (nieuwe) projecten wordt ervaren dat het van belang is om te bepalen in welke mate senioren brand(on)veilig gedrag vertonen. Een literatuurstudie maakt duidelijk dat er weinig bekend is over de brand(on)-veilige gedragingen van senioren in de eigen woonomgeving (welke problemen doen zich voor; hoe vaak komen deze brand(on)veilige gedragingen voor en welke senioren vertonen dit gedrag?). Ook is onduidelijk welke determinanten aan deze gedragingen ten grondslag liggen. Hierdoor is onbekend hoe succesvol(ler) geïntervenieerd kan worden om de brandveiligheid bij deze doelgroep effectief te vergroten.

DOELSTELLING

Bovengenoemde heeft geresulteerd in een samenwerking tussen Brandweer Limburg-Noord en Brandweer Zuid-Limburg om middels een provinciebreed onderzoek op een meer gestructureerde en wetenschappelijk onderbouwde wijze inzicht te krijgen in welke brand(on)veilige gedragingen senioren vertonen en wat hierbij de onderliggende oorzaken zijn.

In dit rapport vindt u informatie over de onderzoeksopzet, de bevindingen en hoe deze bevindingen bij kunnen dragen aan een effectieve (door)ontwikkeling van projecten gericht op gedragsverandering bij senioren.

ONDERZOEKSOPZET

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksopzet uiteengezet ten aanzien van het achterhalen van brand(on)veilige gedragingen van senioren en de onderliggende gedragsdeterminanten. U leest hier informatie over de methode, de materialen, de respondenten, de gevolgde procedure en de analysemethode.

METHODE

Om meer inzicht te krijgen in welke brand(on)veilige gedragingen senioren vertonen en wat hierbij de onderliggende oorzaken zijn, is voor dit onderzoek de wetenschappelijke methode "Intervention Mapping" gebruikt.⁷ Intervention mapping is een stapsgewijze/gestructureerde en effectief bewezen aanpak om de juiste beslissingen te nemen in het (door)ontwikkelen van interventies. Door deze gestructureerde aanpak neemt de kans van slagen in het veranderen van gedrag toe. De methodiek is oorspronkelijk ontwikkeld om gezondheidsgedrag te verklaren en te beïnvloeden,¹⁷⁻²¹ maar is eveneens effectief gebleken in het verklaren en beïnvloeden van veiligheidsgerelateerde gedragingen.⁷ Binnen de brandweer is deze gestructureerde en wetenschappelijk onderbouwde aanpak, met name het inventariseren van gedragsdeterminanten op het gebied van Brandveilig Leven, vernieuwend.

Op basis van de methodiek kent het huidige onderzoek verschillende fasen die stapsgewijs worden doorlopen:

1. Voorbereidend onderzoek ('needs assessment'). De needs assessment bestaat uit twee onderdelen:
  - a. Een grondige analyse om te bepalen welke doelgroep met name brandonveilig gedrag vertoont en/of een verhoogd risico loopt om slachtoffer te worden van brand.
  - b. Inzicht krijgen in brand(on)veilig gedrag van de doelgroep en determinanten die hierop van invloed zijn / hieraan ten grondslag liggen. In deze fase worden bestaande databronnen op het gebied van brandveiligheid geïnventariseerd. Daar waar niet voorhanden, worden aanvullende gegevens verzameld over gedragsmatige aspecten van woningbranden en (oorzaken van) brand(on)veilig gedrag van burgers.
2. Ontwikkelen van interventies om het gedrag te beïnvloeden: de determinanten van brand(on)veilig gedrag uit de eerste fase worden hiervoor als bouwstenen gebruikt.
3. Implementeren van de interventies in de dagelijkse praktijk.
4. Testen en evalueren of de interventie het gewenste effect heeft en haalbaar is in de praktijk.

In dit onderzoeksrapport wordt fase 1 beschreven; de zogenaamde 'needs assessment'. Met name wordt er ingegaan op fase 1b, die gericht is op het verkrijgen van inzicht in brand(on)-veilig gedrag van de doelgroep en de hieraan gerelateerde determinanten. Tijdens fase 1b is, na bestudering van beschikbare literatuur, gebleken dat er betrekkelijk weinig bekend is over brand(on)veilig gedrag van senioren en de onderliggende determinanten van dat gedrag. Middels het huidige onderzoek wordt dit hiaat opgevuld, wordt inzicht verschaft in de belangrijkste brand(on)veilige gedragingen van senioren en de onderliggende determinanten van dit gedrag.

RESPONDENTEN

Er is voor gekozen om de doelgroep senioren (65+) uit te breiden met personen vanaf 50 jaar. Op die manier kunnen vijftigers vergeleken worden met oudere leeftijdsgroepen, om zo inzichtelijk te krijgen of er verschil zit tussen de leeftijdsgroepen op het gebied van brand(on)veilig gedrag en onderliggende determinanten. Mochten er in het huidige onderzoek daadwerkelijk verschillen worden gevonden, dan kan dit aanleiding zijn om specifieke interventies voor een bepaalde leeftijdsgroep te ontwikkelen.

DESIGN

Om antwoord te krijgen op de vragen van het huidige onderzoek is gebruik gemaakt van zowel kwantitatief onderzoek (vragenlijst) als kwalitatief onderzoek (interviews). Om de brand(on)-veilige gedragingen van senioren te onderzoeken / identificeren is gebruik gemaakt van een vragenlijst. Op basis van de resultaten van de vragenlijst worden de meest voorkomende brandonveilige gedragingen geïdentificeerd. Door middel van interviews worden deze gedragingen verder uitgediept om zo de onderliggende determinanten van de geselecteerde brandonveilige gedragingen te achterhalen.

SAMENWERKING BRANDWEER LIMBURG-NOORD EN ZUID-LIMBURG

Gedurende het hele onderzoek is er contact en overleg geweest tussen de onderzoekers van beide regio's. Tijdens de ontwikkeling van de vragenlijst is intensief met elkaar overlegd. Ditzelfde geldt voor de periode van de ontwikkeling van het interviewformat en het uitvoeren van de interviews. Dit om te zorgen voor een uniforme aanpak. Het analyseren van de verkregen data is gezamenlijk en op een uniforme manier uitgevoerd.

Studie 1

VRAGENLIJSTONDERZOEK

In dit hoofdstuk wordt het vragenlijstonderzoek, met als doel om brand(on)veilig gedrag van senioren in beeld te brengen, gepresenteerd. U vindt hier een beschrijving van de materialen, de gevolgde procedure, de gebruikte analyse en de onderzoeksresultaten.

MATERIALEN

Om het brand(on)veilige gedrag van senioren in beeld te brengen, is gebruik gemaakt van een vragenlijst, zie Bijlage 1. Deze vragenlijst bevat vragen over persoonlijke gegevens (bijvoorbeeld leeftijd, geslacht), de woning (bijvoorbeeld soort woning), de gezondheid (bijvoorbeeld mobiliteit) en uiteraard de brand(on)veilige gedragingen van de respondent. Er is geprobeerd om zo volledig mogelijk te zijn in het selecteren van de brand(on)veilige gedragingen. De geselecteerde gedragingen zijn gebaseerd op het boek van de Brandweeracademie over de toepassing van Brandveilig Leven in de woonomgeving.⁹ Hierin staat een groot aantal brand(on)veilige gedragingen beschreven. Daarnaast is een aantal ervaren brandweermensen bevestigd over brand(on)veilige gedragingen die zij vaak tegenkomen tijdens woningchecks.

Deze informatie heeft geresulteerd in vragen over veertig brand(on)veilige gedragingen. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen het voorkómen van brand (bijvoorbeeld roken, koken, kaarsen), het signaleren van brand (bijvoorbeeld rookmelder) en het handelen bij brand (bijvoorbeeld een vluchtplan). De complete vragenlijst is voorafgaand aan het onderzoek ter controle voorgelegd aan meerdere senioren. Zij hebben stapsgewijs de vragenlijst bekeken en als test ingevuld. Naar aanleiding van een aantal feedbackpunten is de vragenlijst, met name qua lay-out, nog iets aangepast.

Tijdens het onderzoek is zowel een digitale, als een identieke papieren vragenlijst gebruikt. Op de vragenlijst staan aanwijzingen voor het invullen van de vragenlijst, denk hierbij aan tijdsduur, hoe de vragenlijst in te vullen en vertrouwelijkheid en anonimiteit. De beantwoording van de vragen verschilt per vraag, maar de meest voorkomende antwoordopties zijn: 'ja, soms wel/soms niet, nee'.

PROCEDURE

Het vragenlijstonderzoek is zowel digitaal als op papier afgenomen. De vragenlijst is door Brandweer Limburg-Noord en Brandweer Zuid-Limburg provinciebreed uitgezet via diverse (massa)media kanalen. Hierbij zijn alle 50-plussers die ten tijde van het onderzoek woonachtig waren in Limburg uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek. De uitnodiging voor deelname aan het onderzoek en de link naar de online vragenlijst heeft op diverse (lokale) websites en in diverse (lokale) blaadjes gestaan. Daarnaast heeft de KBO (Katholieke Bond van Ouderen) een bijdrage geleverd aan het geven van ruchtbaarheid aan het onderzoek, door onder andere een artikel in het tijdschrift "De Nestor" te plaatsen. In Zuid-Limburg zijn papieren vragenlijsten vooral verspreid via KBO-afdelingen, maar ook via diverse (thuis)zorgorganisaties. In Limburg-Noord is met name ingezet op online verspreiding van de vragenlijst en het uitdelen van papieren vragenlijsten tijdens een project genaamd 'Bezoekje Brandweer'. Het invullen van de vragenlijst gebeurde op vrijwillige basis, waarbij respondenten in Limburg-Noord kans maakten op een woningcheck en in Zuid-Limburg op een 'Brandveilig leven-pakket'.

ANALYSE

Het vragenlijstonderzoek bevat beschrijvend en exploratief onderzoek. Voordat de resultaten geanalyseerd zijn, is de dataset opgeschoond. Tijdens het opschonen zijn 756 respondenten uitgesloten van analyse. Een verklaring voor het grote aantal van 756 respondenten die niet zijn meegenomen, zit met name in het vroegtijdig afhaken tijdens het invullen van de online vragenlijst (736 uitsluitingen). Hierbij gaat het om respondenten die wel zijn begonnen aan de vragenlijst, maar na een paar vragen de vragenlijst hebben weggeklikt. Daarnaast zijn respondenten die zijn afgehaakt vóór vraag 39 (van de 59 vragen), niet woonachtig waren in Limburg, jonger waren dan 50 jaar, of meer dan 20 vragen verspreid over de vragenlijst niet hadden ingevuld niet meegenomen in de analyse. Vervolgens is per gedraging bekeken of senioren hebben aangegeven zich brandveilig of brandonveilig te gedragen.

ONDERZOEKSRISULTATEN

Respondenten

In totaal hebben 3158 respondenten meegedaan aan het onderzoek, waarvan 2402 senioren zijn meegenomen in de analyse. Van deze 2402 respondenten, komt 38% uit Limburg-Noord en 62% uit Zuid-Limburg. De vragenlijst is door 36% online ingevuld en door 64% op papier. Van alle respondenten is 51% man en 49% vrouw. De gemiddelde leeftijd bedraagt 74,5 jaar, waarbij de jongste deelnemer 50 was en de oudste 98. Voor een overzicht van alle demografische kenmerken, zie Tabel 3.1.

Tabel 3.1 Demografische gegevens

Demografische gegevens	Percentages	N* N _{totaal} = 2402
Gemiddelde leeftijd (minimum, maximum)	M = 74,5 (50, 98)	
Leeftijdsgroepen		
- Vijftigers	5%	120
- Zestigers	27%	649
- Zeventigers	40%	961
- Tachtigers	25%	600
- Negentigers	3%	72
Geslacht (%)		
- Man	51%	1225
- Vrouw	49%	1177
Woonsituatie (%)		
- Samenwonend	58%	1393
- Alleenwonend	42%	1009
Opleidingsniveau (%)		
- Geen opleiding	5%	117
- Lager (beroeps)onderwijs	46%	1067
- Middelbaar (beroeps)onderwijs	24%	544
- Hoger (beroeps)onderwijs of (voorbereidend) wetenschappelijk onderwijs	23%	539
- Anders	2%	34
Regio		
- Limburg-Noord	38%	913
- Zuid-Limburg	62%	1489
Invullen vragenlijst		
- Online	36%	865
- Papier	64%	1537

*N = aantal respondenten

Gezondheidsbelemmeringen

Indien respondenten gezondheidsbelemmeringen ervaren, dan gaat het meestal over problemen met de mobiliteit, het gehoor, met de ademhaling of het reactievermogen. Hetzelfde geldt voor de medebewoners (indien aanwezig). Zie Tabel 3.2 voor een overzicht.

Tabel 3.2 Gegevens over de gezondheid van de respondenten

Gezondheidsgegevens	Percentages	N**	N totaal
Verminderde mobiliteit			
Zelf belemmeringen	24%	556	2281
Medebewoner belemmeringen*	17%	222	1296
Problemen met gehoor (ondanks gehoorapparaat)			
Zelf belemmeringen	16%	360	2292
Medebewoner belemmeringen*	11%	139	1288
Luchtwegklachten / ademhalingsproblemen			
Zelf belemmeringen	16%	357	2291
Medebewoner belemmeringen*	9%	111	1289
Verminderd reactievermogen			
Zelf belemmeringen	11%	255	2286
Medebewoner belemmeringen*	10%	128	1295
Problemen met gezichtsvermogen (ondanks dragen bril/lenzen)			
Zelf belemmeringen	9%	211	2298
Medebewoner belemmeringen*	6%	78	1292
Geheugenverlies/dementie			
Zelf belemmeringen	5%	113	2288
Medebewoner belemmeringen*	5%	66	1290
Problemen met geestelijke gezondheid			
Zelf belemmeringen	5%	123	2291
Medebewoner belemmeringen*	4%	48	1291

* Betreft het percentage respondenten dat aangeeft dat de medebewoner (indien aanwezig) een belemmering heeft.

** N = aantal respondenten

Woonsituatie

De meerderheid van de respondenten woont in een koopwoning met verdiepingen, zie Tabel 3.3. Bovendien valt op dat ruim een op de tien respondenten wel eens een (kleine) brand heeft gehad in de eigen woning. Veelgenoemde oorzaken hiervan zijn stoken, koken, kaarsen en defecte apparatuur.

Tabel 3.3 Gegevens over de woning van de respondenten

Gegevens over de woningen	Percentages	N*
Koopwoning / huurwoning		
- Koopwoning	66%	813
- Huurwoning	34%	1553
Indeling woning		
- Gelijkvloers	31%	743
- Eigen (huur)woning met verdiepingen	69%	1622
Type woning		
- (Senioren)appartement / flat / aanleunwoning	28%	669
- Tussenwoning	12%	279
- Hoekwoning / 2 onder 1 kap-woning	32%	749
- Vrijstaande woning	28%	677
Lift aanwezig		
- Ja	22%	514
- Ja, maar wordt niet gebruikt	1%	29
- Nee	77%	1809
Traplift aanwezig		
- Ja	5%	130
- Nee	95%	2219
Ooit (kleine) brand gehad		
- Ja	12%	287
- Nee	88%	2090

*N = aantal respondenten

De vragenlijst geeft een goed inzicht in welke brandonveilige gedragingen de respondenten vertonen. Deze brandonveilige gedragingen kunnen worden opgesplitst in gedragingen die betrekking hebben op het voorkomen van brand (zie Tabel 3.4), het signaleren van brand (zie

Tabel 3.5) en het handelen bij brand (zie Tabel 3.6). De weergegeven percentages zijn berekend over het aantal respondenten dat aangeeft een bepaalde gedraging te vertonen. Bijvoorbeeld: in totaal geven 186 respondenten aan te roken, waarvan er 77 (41%) aangeven dit wel eens te doen in bed, bank of luie stoel en 109 (59%) respondenten geven aan dit niet te doen. Meestal is het echter zo dat het percentage betrekking heeft op het totale aantal respondenten, bijvoorbeeld bij de vraag of men rookmelders in de woning heeft.

Voorkomen van brand

Bij gedragingen die betrekking hebben op het voorkomen van brand, springen er een aantal zaken uit. Het valt op dat bij het roken in bed/bank/luie stoel, de elektrische deken, geen stekkerdoos op stekkerdoos en het jaarlijks vegen van de schoorsteen (bijna) de helft of meer het ongewenste gedrag vertoont. Daarnaast is bij gedragingen rondom de CV-ketel, het in de keuken blijven tijdens koken, elektrische apparaten uitzetten/aansluiten, de wasdroger, kaarsen onbeheerd achterlaten en medicinale zuurstof nog bij een relatief groot aantal (ongeveer 1 op de 5 senioren) veiligheidswinst te behalen.

Tabel 3.4. Brandveilige gedragingen: voorkomen van brand

Voorkomen van brand	Percentage gewenst gedrag	Percentage ongewenst gedrag	N
CV-ketel / combiketel, geiser / (gas)kachel			
- Controleren en schoonmaken	99%	1%	2208
... en dit gebeurt volgens het onderhoudscontract	81%	19%	2208
- Brandbare materialen op meer dan armlengte afstand	83%	17%	2187
Roken			
- Niet roken in bed, bank of luie stoel	59%	41%	186
- Controleren of weggegooide sigaretten echt uit zijn	92%	8%	353
Koken			
- In de keuken blijven tijdens koken	81%	19%	2213
- Eten dat bereid wordt niet vergeten	91%	9%	2208
- Elektrische keukenapparatuur (incl. afzuigkap) vrijhouden van vet en vuil	85%	15%	2207
- Brandbare materialen bewaren op veilige afstand van het fornuis	92%	8%	2212

Voorkomen van brand	Percentage gewenst gedrag	Percentage ongewenst gedrag	N
Elektrische apparatuur en kabels			
- Elektrische apparaten met mankementen repareren/vervangen/niet gebruiken	88%	12%	2373
- Elektrische apparaten vrijhouden van stof en vuil	93%	7%	2312
- Elektrische apparaten helemaal uit zetten, indien niet gebruikt	72%	28%	2382
- Pluizenfilter was- / condensdroger schoonmaken na iedere droogbeurt	81%	19%	1761
- Luchtafvoerslang wasdroger / warmte-element condensdroger vrij van stof	79%	21%	1654
- Elektriciteitskabels, haspels, stekkerdozen en verlengsnoeren zijn onbeschadigd	94%	6%	2381
- Elektrische deken opgerold opbergen	31%	69%	488
- Volledig uitrollen van stofzuigersnoer / haspels bij gebruik	85%	15%	2345
- Meerdere elektrische apparaten die veel stroom verbruiken niet tegelijkertijd op één stekkerdoos aansluiten	72%	28%	2365
- Veel stroom verbruikende apparaten rechtstreeks aansluiten op stopcontact	82%	18%	2366
- Geen stekkerdoos op stekkerdoos aansluiten	59%	41%	2358
- Elektriciteitskabels / (verleng)snoeren niet afdekken onder tapijten of kleedjes	83%	17%	2378
- Brandbare materialen op veilige afstand van halogeenlampen en elektrische apparatuur plaatsen	92%	8%	2373
Branden van kaarsen, theelichtjes / waxinelichtjes			
- Niet onbeheerd achterlaten	76%	24%	1594
- Laten branden op een stevige en niet brandbare ondergrond	89%	11%	1585
- Laten branden op veilige afstand van brandbare materialen	96%	4%	1585
Overig			
- Jaarlijks vegen van de schoorsteen	31%	69%	602
- Medicinale zuurstof niet gebruiken tijdens roken / koken op gas of met brandende kaarsen in zelfde ruimte	75%	25%	47

Signaleren van brand

Bij gedragingen rondom het signaleren van brand, valt op dat ongeveer driekwart een rookmelder heeft, maar dat in de praktijk maar weinigen deze (maandelijks) testen en stofvrij houden. Daarnaast blijkt dat slechts weinigen een CO-melder in de buurt van een verbrandingstoestel hebben hangen, zie Tabel 3.5.

Tabel 3.5. Brandveilige gedragingen: signaleren van brand

Signaleren van brand	Percentage gewenst gedrag	Percentage ongewenst gedrag	N
Rookmelder			
- Rookmelder(s) in woning hebben hangen	77%	23%	2380
- Rookmelder(s) werken	89%	11%	1805
- Rookmelder(s) worden getest	57%	43%	1800
- Rookmelder(s) worden maandelijks getest	17%	83%	1014
- Rookmelder(s) worden stofvrij gehouden	73%	27%	1807
CO-melder			
- CO-melder hangt in ruimte verbrandingstoestel (CV-ketel/combiketel, geiser en/of gaskachel)	15%	85%	2114

Handelen bij brand

Wanneer gekeken wordt naar gedragingen rondom het handelen bij brand, valt op dat hier relatief veel senioren het ongewenste gedrag vertonen. Men heeft voor zichzelf nog wel eens nagedacht over de snelste weg naar buiten, maar heeft relatief vaak geen vluchtplan. Deze al helemaal niet geoefend en al helemaal geen verzamelplek afgesproken. Ook bij gedragingen rondom de vluchtroute is nog veel verbetering mogelijk, zie Tabel 3.6.

Tabel 3.6. Brandveilige gedragingen: handelen bij brand

Handelen bij brand	Percentage gewenst gedrag	Percentage ongewenst gedrag	N
Vluchtplan			
- Nagedacht over snelste weg om huis te ontvluchten bij brand	88%	12%	2356
- Afspraken gemaakt met medebewoners over hoe huis te ontvluchten bij brand (vluchtplan)	51%	49%	1335
- Vluchtplan is geoefend (al dan niet met medebewoners).	22%	78%	1033
- Met medebewoner(s) of buren afspraken gemaakt over een verzamelplek buiten in geval van brand	8%	92%	2074
Vluchtroute			
- Vluchtroute(s) vrij van obstakels	76%	24%	2338
- Sleutels hangen/liggen op vaste plek bij de vluchtdeur	80%	20%	2359
- (Trap)lift niet gebruiken bij brand	81%	19%	234
- Denken tijdig het huis te kunnen ontvluchten in huidige lichamelijke en geestelijke toestand	83%	17%	2363
Overig			
- Als eerste handeling aangeven te vluchten in denkbeeldige situatie waar televisiebrand uitbreekt in woning	9%	81%	2235

Uit Studie 1 is duidelijk geworden dat bij een aantal gedragingen relatief veel senioren aangeven het gewenste brandveilige gedrag te vertonen. Echter, bij veel gedragingen blijkt dat er nog flink wat winst te behalen valt om de brandveiligheid bij senioren in zijn algemeenheid te verbeteren. Idealiter vindt bij al deze gedragingen verdiepend onderzoek plaats, om de onderliggende oorzaken te achterhalen. Dit is echter, gezien de tijdsinvestering die nodig is om onderliggende oorzaken boven tafel te krijgen, voor het huidige onderzoek niet haalbaar. Bij de beslissing welke gedragingen in aanmerking komen voor verdiepend determinantenonderzoek via interviews, is tevens gekeken naar de bereikbaarheid en effectiviteit van een te ontwikkelen interventie. Een voorbeeld is het gebruik van medicinale zuurstof in een ruimte waar gerookt wordt. Van alle respondenten met medicinale zuurstof (47) vertonen relatief veel senioren het ongewenste gedrag (25%), hoewel het absoluut 'slechts' om 12 senioren gaat. Het gedrag 'roken in bed/bank of luie stoel' is niet meegenomen, omdat te weinig betreffende senioren hebben aangegeven mee te willen doen aan vervolgonderzoek.

Studie 2

INTERVIEWONDERZOEK

In dit hoofdstuk wordt het interviewonderzoek, met als doel de (belangrijkste) onderliggende determinanten van de geselecteerde brandonveilige gedragingen te achterhalen, gepresenteerd. U vindt hier een beschrijving van de gevolgde procedure, de materialen, de gebruikte analyse en de onderzoeksresultaten.

Tijdens het interviewonderzoek zijn 10 gedragingen verder uitgediept om zo de onderliggende determinanten van de geselecteerde brandonveilige gedragingen te achterhalen. De geselecteerde gedragingen worden gepresenteerd in Bijlage 2.

PROCEDURE

Als vervolg op het vragenlijstonderzoek zijn interviews gehouden. Deze vonden plaats bij de respondenten thuis. De interviews hebben als doel om de onderliggende determinanten bij de geselecteerde gedragingen te achterhalen. Tijdens het invullen van de vragenlijst is door de respondenten aangegeven of ze door de brandweer benaderd wilden worden om verder te praten over brandveiligheid. Bij een selectie van die respondenten is een interview afgenomen, waarbij uiteindelijk alle geselecteerde brandonveilige gedragingen voldoende uitgevraagd konden worden. Bij de selectie is rekening gehouden met een goede spreiding wat betreft persoonlijke (bijvoorbeeld man/vrouw), woon- (bijvoorbeeld huurwoning/koopwoning) en gezondheidskenmerken (bijvoorbeeld wel/geen klachten).

Met de geselecteerde respondenten is telefonisch een afspraak gemaakt voor een interview. Tijdens het interview is eerst de procedure uitgelegd. Hierbij introduceerde de interviewer zichzelf als zijnde iemand die in opdracht van de brandweer onderzoek doet naar brandveiligheid bij senioren, maar zelf géén brandweerman of vrouw is. Op die manier is geprobeerd de kans op sociaal wenselijke antwoorden te verkleinen. Vervolgens is toestemming gevraagd om het gesprek op te nemen en uitgelegd dat de gegevens vertrouwelijk en anoniem worden verwerkt.

INTERVIEW ROUTE

Bij het achterhalen van de onderliggende determinanten van brandonveilig gedrag bij senioren is gebruikt gemaakt van semi-gestructureerde interviews. Voor het afnemen van de interviews diende een vooraf opgesteld interviewformat als uitgangspunt. Dit format omschrijft allereerst een introductie en vervolgens een aantal openingsvragen, bijvoorbeeld 'Waar denkt u als eerste

aan bij brandveiligheid?’ en ‘Hoe brandveilig denkt u dat uw woning is?’. Vervolgens zijn voor de tien onderzochte brandonveilige gedragingen mogelijke determinanten uitgewerkt in de vorm van voorbeeldvragen. Denk hierbij aan determinanten als attitude, bewustzijn, risicoperceptie, ervaren voordelen, ervaren barrières, intentie, kennis, vaardigheden, sociale norm, gedeelde verantwoordelijkheid en gewoonte. Het interview werd afgesloten met een aantal algemene vragen, bijvoorbeeld: ‘Zou u nog meer willen weten over Brandveilig Leven?’ en ‘Op welke manier zou u graag meer te weten willen komen?’. Voor een overzicht van alle bevroegde gedragingen en determinanten, zie het interviewformat in Bijlage 3.

Het interview start telkens met een aantal openingsvragen. Vervolgens is bij de bespreking van elke afzonderlijke gedraging steeds een openingsvraag gesteld, bijvoorbeeld: ‘Hoe denkt u over het opbergen van uw elektrische deken?’. Tijdens het bespreken van de gedraging is gepoogd om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van welke determinanten een rol spelen bij het gedrag. Als het antwoord op de eerste vraag onvoldoende duidelijkheid bood, is er een aantal aanvullende vragen gesteld. Bijvoorbeeld: ‘Kunt u uitleggen hoe u uw elektrische deken het beste kunt opbergen?’ (kennis). Tenslotte is het interview afgesloten met een aantal afsluitende vragen. In Limburg-Noord kreeg iedere geïnterviewde aansluitend op het interview een woningcheck door een medewerker van Brandveilig Leven aangeboden en in Zuid-Limburg kreeg elke geïnterviewde een ‘Brandveilig Leven-pakket’ aangereikt. Per gedraging is bekeken of er na de 31 interviews verzadiging is opgetreden. Op het moment dat er tijdens de interviews geen nieuwe informatie meer boven tafel kwam, was dit voldoende. Dit bleek bij alle gedragingen zo te zijn.

ANALYSE

Na afloop is elk interview volledig uitgeschreven en is per interview bij elke gedraging geturfd welke determinanten ter sprake zijn gekomen. Het beoordelen van de interviews, is door een andere onderzoeker uitgevoerd dan de interviewer. Vervolgens hebben de onderzoekers bekeken welke van deze voorkomende determinanten een belangrijke rol spelen bij het uiteindelijke gedrag. Om de betrouwbaarheid te verhogen zijn steekproefsgewijs verschillende interviews door meerdere onderzoekers beoordeeld. Dit om te controleren of alle onderzoekers de interviews op eenzelfde wijze beoordeelden. Dat bleek het geval. Uiteindelijk zijn alle interviews bij elkaar opgeteld. Dit resulteerde in een overzicht van de belangrijkste determinanten per gedraging.

Daarnaast is, voor de hele respondentenpopulatie, bij alle tien de gedragingen middels een Chikwadraat-toets nagegaan of er significant verschil is tussen subgroepen senioren. Senioren zijn ingedeeld in subgroepen, gebaseerd op zelf aangegeven demografische gegevens, gezondheidsgegevens en gegevens over waar men woont. Een voorbeeld is of mannen vaker een bepaald brandonveilig gedrag vertonen dan vrouwen, of dat senioren die al eens brand hebben gehad vaker bepaald brandonveilig gedrag vertonen dan senioren die nog nooit brand hebben gehad. Bij de onderzoeksresultaten worden alleen de significante verschillen (p -waarde < 0.05) tussen de subgroepen weergegeven.

ONDERZOEKSRESULTATEN

Respondenten

In totaal zijn er 31 interviews afgenomen. Van de geïnterviewden komen er 16 uit Limburg-Noord en 15 uit Zuid-Limburg. In een aantal gevallen kwam het voor dat de partner aanschoof tijdens het interview. Bij de verwerking van de informatie zijn beide meningen meegenomen en samengevoegd tot één interviewverslag.

Gedragsselectie: verdiepend inzicht

Bij elke gedraging worden alleen de determinanten besproken die een belangrijke rol blijken te spelen bij het uiteindelijke gedrag, zie Bijlage 4. Daarnaast worden alleen de significante verschillen tussen subgroepen weergegeven (p -waarde <0.05).

KOKEN

Bij 93% van de respondenten wordt de warme maaltijd thuis gekookt. Bij een op de vijf senioren komt het voor dat er tijdens het koken niemand aanwezig is in de keuken.

Senioren in een woning met verdiepingen lopen vaker weg tijdens het koken (21%) dan senioren in een gelijkvloerse woning (13%). Daarnaast blijkt dat respondenten met een HBO of WO opleiding vaker weglopen (28%) dan respondenten zonder opleiding (18%), lager onderwijs (14%) of MBO (19%). Verder blijkt dat senioren die ooit een (kleine) brand hebben meegemaakt vaker weglopen (27%) dan senioren die nooit een brand hebben meegemaakt (18%).

Determinantenanalyse

Risicoperceptie (de beleving van risico's; een overschatting of een onderschatting ervan)

Ondanks dat men zich wel bewust is van wat er mis kán gaan, schat men de kans dat er brand ontstaat in de eigen woning door weglopen tijdens het koken ontzettend laag in. Bijvoorbeeld door vertrouwen in het kookstel en/of de manier van koken (bijv. geen open vuur of koken op laag vuur). Een lage risicoperceptie blijkt een belangrijke oorzaak voor het weglopen tijdens het koken.

Ervaren belemmering (de ervaren belemmeringen om het gewenste gedrag te vertonen)

Men verlaat de keuken doordat men afgeleid wordt (bijv. deurbel / telefoon). Daarnaast is een belangrijke oorzaak dat men geen zin heeft om constant in de keuken te blijven, men heeft een voorkeur voor multitasken. Deze belemmeringen blijken een belangrijke oorzaak voor het weglopen tijdens het koken.

Gewoontegedrag (gedrag dat automatisch en onbewust plaatsvindt)

Voor veel senioren is het in de loop van de tijd een gewoonte geworden om weg te lopen tijdens het koken. Men denkt hier niet meer bewust over na, het behoort tot de dagelijkse routine. Dit is een belangrijke oorzaak voor het ongewenste gedrag.

Sociale norm (de ervaring in hoeverre bepaald gedrag gebruikelijk is in de (directe) omgeving)

De respondenten blijken geen idee te hebben of anderen in hun omgeving wel of niet weglopen tijdens het koken. Over koken in combinatie met brandveiligheid wordt niet gepraat.

Gedeelde verantwoordelijkheid (de verantwoordelijkheid ligt bij één persoon of wordt gedeeld)

Uit de interviews blijkt dat bij de respondenten een traditioneel rollenpatroon heerst en (met name) vrouwen zich bezighouden met koken. Zij worden over het algemeen gezien als verantwoordelijk voor (brand)veilig kookgedrag.

ELEKTRISCHE DEKEN

Meer dan twee derde van de senioren met een elektrische deken (1 op de 5 senioren heeft een elektrische deken) bergt deze niet op de juiste manier op. Dit houdt in dat de deken (te) scherp wordt opgevouwen, in plaats van opgerold.

Determinantenanalyse

Risicoperceptie (de beleving van risico's; een overschatting of een onderschatting ervan)

De respondenten onderschatten de kans dat er brand uitbreekt door de elektrische deken. Een klein deel van de ondervraagden neemt wel degelijk maatregelen, bijv. niet te scherp opvouwen/er niks bovenop leggen en de deken bij het eerste gebruik in de gaten houden. Deze maatregelen hebben echter meestal niet het voorkomen van brand als doel, maar het voorkomen van schade aan de elektrische deken.

Bewustzijn (is men zich bewust van mogelijke risico's van bepaald gedrag)

Het blijkt dat de meeste respondenten nooit echt hebben nagedacht over de mogelijke risico's van het verkeerd opbergen van de elektrische deken. De link met brandveiligheid wordt niet direct gelegd. Bewustzijn blijkt dus een belangrijke rol te spelen bij het opbergen van de elektrische deken.

Kennis (hoeveelheid beschikbare informatie en/of ervaring over een bepaald onderwerp)

Het blijkt dat bij een groot deel van de respondenten de kennis ontbreekt over hoe de elektrische deken het beste opgeborgen kan worden. Na het verkrijgen van de juiste informatie spreken bijna alle respondenten de intentie uit om hun gedrag aan te passen. Kennis blijkt een belangrijke oorzaak.

Sociale norm (de ervaring in hoeverre bepaald gedrag gebruikelijk is in de (directe) omgeving)

De respondenten hebben geen idee hoe anderen in hun (directe) omgeving de elektrische deken opbergen. Hier let men niet op en hier wordt ook niet onderling over gesproken.

Ervaren belemmering (de ervaren belemmeringen om het gewenste gedrag te vertonen)

Men bergt de elektrische deken niet juist op vanwege ruimtegebrek of omdat de deken anders niet in de originele verpakking past of om andere praktische redenen, bijvoorbeeld omdat er zo geen muizen en/of stof bij kunnen. De genoemde belemmeringen blijken een belangrijke oorzaak voor het verkeerd opbergen van de elektrische deken.

STEKKERDOOS AANGESLOTEN OP STEKKERDOOS

Veertig procent van alle respondenten sluit een stekkerdoos op een andere stekkerdoos aan. Meer mannen (44%) dan vrouwen (38%) doen dit. Daarnaast blijkt dat vooral respondenten met een HBO of WO opleiding (47%) vaker een stekkerdoos op een andere stekkerdoos aansluiten dan respondenten zonder opleiding (37%). Lager beroepsonderwijs (38%) en MBO (42%) zitten daartussenin.

Determinantenanalyse

Attitude *(bepaalde houding waarmee een persoon tegen gedrag aankijkt)*

De meeste respondenten vinden dat het aansluiten van een stekkerdoos op een andere stekkerdoos wel moet kunnen. Deze positieve attitude ten opzichte van deze ongewenste gedraging speelt een belangrijk rol om het gedrag te vertonen.

Bewustzijn *(is men zich bewust van mogelijke risico's van bepaald gedrag)*

De meeste respondenten hebben er wel eens bij stilgestaan en zijn zich bewust van wat de gevolgen zouden kunnen zijn van het aansluiten van een stekkerdoos op een andere stekkerdoos, namelijk kortsluiting. Toch is niet iedereen zich bewust van het gevaar van kortsluiting, namelijk brand.

Risicoperceptie *(de beleving van risico's; een overschatting of een onderschatting ervan)*

Het risico op brand door een stekkerdoos op een andere stekkerdoos aan te sluiten in hun eigen woning wordt vaak onderschat. Senioren zijn zich bewust van de mogelijkheid dat kortsluiting zich kan voordoen, maar achten de kans op brand door kortsluiting in de eigen woning niet realistisch.

Kennis *(hoeveelheid beschikbare informatie en/of ervaring over een bepaald onderwerp)*

Kennis over de link tussen het aansluiten van een stekkerdoos op een andere stekkerdoos, kortsluiting en het ontstaan van brand, is slechts beperkt aanwezig bij de respondenten. Het ontbreken van deze kennis blijkt een rol te spelen bij het vertonen van het verkeerde gedrag.

Ervaren belemmering *(de ervaren belemmeringen om het gewenste gedrag te vertonen)*

De grootste ervaren belemmering is dat er te weinig stopcontacten in de woning zijn. Dit komt vooral voor in oudere woningen. Deze determinant lijkt de belangrijkste oorzaak voor het vertonen van het verkeerde gedrag.

Sociale norm *(de ervaring in hoeverre bepaald gedrag gebruikelijk is in de (directe) omgeving)*

De respondenten hebben geen idee of anderen in hun (directe) omgeving een stekkerdoos op een andere stekkerdoos aansluiten. Hier let men niet op en hier wordt ook niet onderling over gesproken.

Gedeelde verantwoordelijkheid *(de verantwoordelijkheid ligt bij één persoon of wordt gedeeld)*

Uit de interviews blijkt dat bij de meeste respondenten een traditioneel rollenpatroon heerst en (met name) mannen zich bezighouden met elektriciteit. Zij worden gezien als verantwoordelijke voor het brandveilig omgaan met elektriciteit.

ROOKMELDER IN DE WONING

Bijna een kwart van de respondenten heeft geen rookmelder hangen. Bij diegenen die wel een rookmelder hebben, hangt deze: in de hal boven (32%), hal beneden (22%), woonkamer (22%), trappenhuis (19%), keuken (14%), zolder (12%), slaapkamer (10%), bijkeuken (8%), garage (4%), werk/studeerkamer (3%), serre (2%), kelder (2%), badkamer (1%) en toilet (1%). Een kwart van de respondenten met een rookmelder houdt deze niet consequent stofvrij. Een op de tien geeft aan dat de rookmelder niet werkt, of dat men dit niet weet.

Meer vrouwen (28%) dan mannen (19%) hebben geen rookmelder. Bovendien hebben alleenwonende senioren minder vaak een rookmelder (29%) dan samenwonende senioren (20%). Ook wanneer gekeken wordt naar opleidingsniveau is een verschil zichtbaar. Respondenten zonder opleiding hebben vaker geen rookmelder (33%) dan respondenten met een HBO/WO opleiding (18%), lager beroepsonderwijs (24%) en MBO (24%) zitten daartussenin. Wat betreft leeftijd blijkt dat hoe ouder de respondent, des te vaker men geen rookmelder heeft (90ers: 32%, 80ers: 31%, 70ers: 22%, 60ers 18% en 50ers 17%).

Senioren met gezondheidsproblemen geven vaker aan geen rookmelder te hebben, dan senioren zonder gezondheidsproblemen. Zie voor een overzicht Tabel 4.1.

Tabel 4.1. Gezondheidsprobleem (wel/niet) senioren in verhouding tot het niet hebben van een rookmelder.

		Geen rookmelder	Wel rookmelder
Verminderde mobiliteit	Ja	30%	70%
	Nee	20%	80%
Problemen met gezichtsvermogen	Ja	29%	71%
	Nee	22%	78%
Geheugenverlies/ dementie?	Ja	30%	70%
	Nee	22%	78%
Problemen met geestelijke gezondheid	Ja	30%	70%
	Nee	22%	78%
Verminderd reactievermogen	Ja	28%	72%
	Nee	22%	78%

Ditzelfde is zichtbaar wanneer de medebewoner gezondheidsproblemen heeft, namelijk bij verminderde mobiliteit (wel: 26% vs. 18%) en geheugenverlies (wel: 32% vs. 19%).

Determinantenanalyse

Attitude

(bepaalde houding waarmee een persoon tegen gedrag aankijkt)

Over het algemeen hebben diegenen die geen rookmelder hebben een negatieve attitude ten opzichte van de het plaatsen van een rookmelder. Men heeft er geen positief beeld over en 'staat er niet voor open', bijvoorbeeld omdat men een rookmelder lelijk vindt. Deze attitude is een belangrijke oorzaak om geen rookmelder op te hangen.

Bewustzijn

(is men zich bewust van mogelijke risico's van bepaald gedrag)

De meeste respondenten zijn zich er van bewust dat het belangrijk is om een rookmelder op te hangen, ook degenen die geen rookmelder hebben. Toch blijkt dit voor degenen die geen rookmelder hebben geen reden te zijn om er toch een te plaatsen. Bewustzijn blijkt dus geen belangrijke rol te spelen bij het (wel of niet) plaatsen van een rookmelder.

Risicoperceptie

(de beleving van risico's; een overschatting of een onderschatting ervan)

Het risico dat men, met name 's nachts, niet op tijd gewaarschuwd wordt bij brand door het ontbreken van een rookmelder, wordt behoorlijk onderschat. Men denkt bijvoorbeeld wakker te worden door het ruiken van rook. Een lage risicoperceptie blijkt een belangrijke oorzaak voor het ontbreken van een rookmelder.

Ervaren belemmering

(de ervaren belemmeringen om het gewenste gedrag te vertonen)

De respondenten geven aan een aantal belemmeringen te ervaren, waardoor men geen rookmelder ophangt. Voorbeelden van belemmeringen die een rol spelen zijn: 'zonde om te boren' en 'vervelend dat de rookmelder onverwachts piept als hij leeg is'.

Kennis

(hoeveelheid beschikbare informatie en/of ervaring over een bepaald onderwerp)

Kennis over het belang van een rookmelder, waar en welke rookmelder te kopen, en waar deze het beste op te hangen, blijkt vaak wel aanwezig. Toch zorgt dit niet voor het ophangen van een rookmelder. Kennis over hoe een rookmelder op te hangen (bijv. met een plakstrip) ontbreekt en blijkt een belangrijke oorzaak.

Vaardigheden

(fysieke en/of geestelijke competenties om bepaald gedrag uit te (laten) voeren)

Een deel van de respondenten zonder rookmelder heeft het gevoel deze niet zelf op te kunnen hangen (bijvoorbeeld i.v.m. boren) en durft/kan dit ook niet direct aan iemand vragen. Dit is een belangrijke oorzaak voor het ontbreken van een rookmelder. Dit komt voornamelijk voor bij vrouwen.

Sociale norm

(de ervaring in hoeverre bepaald gedrag gebruikelijk is in de (directe) omgeving)

De respondenten hebben geen idee of anderen in hun (directe) omgeving een rookmelder hebben. Hier let men niet op en hier wordt ook niet onderling over gesproken.

Gedeelde verantwoordelijkheid

(de verantwoordelijkheid ligt bij één persoon of wordt gedeeld)

Uit de interviews blijkt dat het plaatsen van een rookmelder gezien wordt als een mannentaak. De afwezigheid van een man in huis of wanneer de man geen rookmelder wil, blijkt een belangrijke reden voor het ontbreken van een rookmelder.

ROOKMELDER TESTEN

Veertig procent van alle respondenten met een (of meerdere) rookmelder(s) geeft aan de rookmelder(s) niet te testen. Van alle respondenten die aangeven de rookmelder wel te testen (60%), doet slechts 18% dit maandelijks (volgens de richtlijn). In totaal komt het er op neer dat van alle respondenten (de testers en niet testers bij elkaar opgeteld) met een rookmelder slechts 10% deze volgens de richtlijn maandelijks test. Mannen blijken de rookmelder vaker te testen (19%) dan vrouwen (14%).

Determinantenanalyse

Gewoontegedrag

(gedrag dat automatisch en onbewust plaatsvindt)

Voor veel senioren is het geen gewoonte om de rookmelder te testen. Als men deze al test, dan is dit vaak niet structureel en berust het op toeval. Dit blijkt een belangrijk oorzaak voor het niet testen.

Risicoperceptie

(de beleving van risico's; een overschatting of een onderschatting ervan)

Het risico dat er brand uitbreekt en dit te laat opgemerkt wordt door een niet werkende rookmelder wordt onderschat. Er is een blind vertrouwen dat als er een rookmelder hangt, deze ook werkt. Een lage risicoperceptie blijkt een oorzaak voor het niet (structureel) testen van de rookmelder.

Kennis

(hoeveelheid beschikbare informatie en/of ervaring over een bepaald onderwerp)

Hoe vaak men de rookmelder moet testen, is kennis die vaak ontbreekt. Hoe men de rookmelder kan testen, weet ongeveer de helft wel en de helft niet (geven bijvoorbeeld aan te testen met een brandende kaars of te kijken of het indicatielampje werkt). De ontbrekende kennis blijkt een belangrijke oorzaak voor het niet (structureel) testen van de rookmelder.

Ervaren belemmering

(de ervaren belemmeringen om het gewenste gedrag te vertonen)

Belemmeringen die een rol spelen bij het niet (structureel) testen van een rookmelder zijn: 'ik kan er niet goed bij' en 'ik weet dat de rookmelder werkt, omdat hij af en toe vals alarm geeft'. Deze ervaren barrières blijken een belangrijke oorzaak voor het niet (structureel) testen van de rookmelder.

Sociale norm

(de ervaring in hoeverre bepaald gedrag gebruikelijk is in de (directe) omgeving)

De respondenten hebben geen idee of anderen in hun (directe) omgeving de rookmelder testen. Hier wordt onderling niet over gesproken.

Gedeelde verantwoordelijkheid

(de verantwoordelijkheid ligt bij één persoon of wordt gedeeld)

Uit de interviews blijkt dat bij de respondenten een traditioneel rollenpatroon heerst en (met name) mannen zich bezighouden met de rookmelder en het testen daarvan.

AFSPRAKEN VLUCHTPLAN

De helft van de senioren met medebewoner(s) heeft geen afspraken gemaakt over een vluchtplan. Senioren die in een woning met verdiepingen wonen, hebben vaker geen afspraak gemaakt over een vluchtplan (50%) dan senioren in een gelijkvloerse woning (42%). Bovendien blijken senioren met gehoorproblemen (59%) vaker geen afspraak gemaakt te hebben dan senioren zonder gehoorproblemen (47%). Senioren met problemen met de geestelijke gezondheid (72%) hebben vaker geen afspraak dan senioren zonder problemen met de geestelijke gezondheid (48%).

Determinantenanalyse

Attitude

(bepaalde houding waarmee een persoon tegen gedrag aankijkt)

Een negatieve attitude blijkt een belangrijke oorzaak te zijn om geen vluchtplan te maken, men vindt het niet belangrijk, heeft er geen zin in en geeft aan dat 'er zoveel dingen zijn in het leven'.

Bewustzijn

(is men zich bewust van mogelijke risico's van bepaald gedrag)

De meerderheid heeft niet stilgestaan bij de gevolgen van het ontbreken van een vluchtplan. Bewustzijn blijkt dus een belangrijke rol te spelen bij het ontbreken van een vluchtplan.

Risicoperceptie

(de beleving van risico's; een overschatting of een onderschatting ervan)

Het risico dat men niet snel weggomt in geval van brand wordt onderschat. Men schat het vluchten te eenvoudig in en overschat daarbij de eigen vaardigheden. De vaardigheden worden niet aangepast aan de leeftijd en de gezondheidsbelemmeringen die men heeft. Een lage risicoperceptie blijkt een belangrijke oorzaak voor het ontbreken van een vluchtplan.

Kennis

(hoeveelheid beschikbare informatie en/of ervaring over een bepaald onderwerp)

Kennis over waar een vluchtplan uit bestaat en waar overal rekening mee te houden ontbreekt. Men kan de onderdelen van een vluchtplan niet benoemen en heeft geen concreet beeld van wat men kan verwachten bij brand. Het ontbreken van deze kennis is een belangrijke oorzaak voor het ontbreken van een vluchtplan.

Vaardigheden

(fysieke en/of geestelijke competenties om bepaald gedrag uit te (laten) voeren)

Een substantieel deel van de respondenten is niet in staat om te handelen op basis van een realistisch zelfbeeld. De eigen vaardigheden worden overschat, waardoor men geen vluchtplan nodig denkt te hebben. Ondanks een oudere leeftijd en toenemende gezondheidsbelemmeringen, denkt men 3 meter naar beneden te kunnen springen, over dunne plastic golfplaten te kunnen lopen, zomaar (hor)ramen kapot te kunnen slaan en makkelijk de partner te kunnen dragen.

Sociale norm

(de ervaring in hoeverre bepaald gedrag gebruikelijk is in de (directe) omgeving)

De respondenten hebben geen idee of anderen in hun (directe) omgeving een vluchtplan hebben. Hier wordt onderling en met de directe omgeving ook niet over gesproken.

Intentie

(het voornemen om in de toekomst bepaald gedrag te vertonen)

Wanneer gevraagd wordt of men de intentie heeft om in de toekomst wel een vluchtplan te maken, reageert men negatief. Men ziet zichzelf dit in de (nabije) toekomst niet doen.

OEFENEN VLUCHTPLAN

Driekwart van de senioren met een vluchtplan heeft dit (nog) niet geoefend. Wanneer gekeken wordt naar alle respondenten, blijkt dat 10% een vluchtplan geoefend heeft. Vrouwen geven vaker aan dat ze hun vluchtplan niet oefenen (84%) dan mannen (74%).

Determinantenanalyse

Attitude *(bepaalde houding waarmee een persoon tegen gedrag aankijkt)*

De respondenten hebben een negatieve attitude ten opzichte van het oefenen van het vluchtplan. Men vindt het niet belangrijk, heeft er geen zin in en vindt het belachelijk en gek. Deze negatieve attitude speelt een belangrijke rol bij het niet oefenen van het vluchtplan.

Bewustzijn *(is men zich bewust van mogelijke risico's van bepaald gedrag)*

Men is zich niet bewust van de mogelijkheid van het oefenen van een vluchtplan en het belang ervan. Het merendeel van de respondenten heeft hier nog niet over nagedacht.

Risicoperceptie *(de beleving van risico's; een overschatting of een onderschatting ervan)*

Het risico van het niet tijdig kunnen vluchten wordt onderschat, men overschat de kennis over de woning en denkt (onterecht) de uitgang vaak blindelings te kunnen vinden. Een lage risicoperceptie blijkt een belangrijke oorzaak voor het niet oefenen van een vluchtplan.

Ervaren belemmering *(de ervaren belemmeringen om het gewenste gedrag te vertonen)*

Angst is een belangrijke belemmering om het vluchtplan niet te oefenen: 'ik wil niet denken aan wat er allemaal fout kan gaan'. Deze ervaren belemmering speelt een belangrijke rol bij het niet willen oefenen van een vluchtplan.

Kennis *(hoeveelheid beschikbare informatie en/of ervaring over een bepaald onderwerp)*

Kennis over hoe een vluchtplan te oefenen ontbreekt. Men weet niet hoe het beste te oefenen en weet ook niet wat te verwachten bij het ontvluchten van de woning bij brand (rookontwikkeling e.d.). Men denkt bij het oefenen van een vluchtplan aan het daadwerkelijk uit het raam springen. Het ontbreken van deze kennis is een belangrijke oorzaak waardoor het vluchtplan niet geoefend wordt.

Sociale norm *(de ervaring in hoeverre bepaald gedrag gebruikelijk is in de (directe) omgeving)*

De respondenten hebben geen idee of anderen in hun (directe) omgeving hun vluchtplan wel eens oefenen. Hier wordt onderling niet over gesproken.

Intentie *(het voornemen om in de toekomst bepaald gedrag te vertonen)*

Men heeft niet de intentie om een vluchtplan te oefenen, bijvoorbeeld omdat men vaak denkt direct uit een raam te moeten springen.

AFSPREKEN VERZAMELPLEK

92% van de senioren heeft geen afspraken gemaakt over een verzamelplek. Dit geldt vaker voor senioren die in een woning met verdiepingen wonen (93%) dan senioren in een gelijkvloerse woning (90%). Dit verschil is er ook bij senioren met gehoorproblemen (96%) in vergelijking met senioren zonder gehoorproblemen (91%). In Zuid-Limburg spreken respondenten minder vaak een verzamelplek af (94%) dan in Limburg-Noord (90%).

Determinantenanalyse

Attitude (bepaalde houding waarmee een persoon tegen gedrag aankijkt)

Men heeft een negatieve attitude ten opzichte van het afspreken van een verzamelplek. Men staat er niet voor open en vindt het te logisch om over na te denken. Deze negatieve attitude is een belangrijke reden om geen verzamelplek af te spreken.

Bewustzijn (is men zich bewust van mogelijke risico's van bepaald gedrag)

De meeste respondenten hebben hier nog niet over nagedacht en zijn zich niet bewust van hoe chaotisch het er aan toe kan gaan bij een woningbrand. Hierdoor is men zich ook niet bewust van het nut van een verzamelplek.

Risicoperceptie (de beleving van risico's; een overschatting of een onderschatting ervan)

De respondenten onderschatten de risico's van het ontbreken van een afgesproken verzamelplek. Een lage risicoperceptie is een belangrijke reden om geen verzamelplek af te spreken.

Ervaren belemmering (de ervaren belemmeringen om het gewenste gedrag te vertonen)

Men denkt constant bij elkaar te blijven en elkaar daardoor dus niet opnieuw te hoeven vinden. De relevantie voor het afspreken van een verzamelplek ontbreekt voor het gevoel van veel respondenten. De ervaren belemmering speelt een belangrijke rol bij het ontbreken van afspraken omtrent een verzamelplek.

Sociale norm (de ervaring in hoeverre bepaald gedrag gebruikelijk is in de (directe) omgeving)

De respondenten hebben geen idee of anderen in hun (directe) omgeving een verzamelplek hebben afgesproken. Hier wordt onderling niet over gesproken.

Intentie (het voornemen om in de toekomst bepaald gedrag te vertonen)

Wanneer gevraagd wordt of men de intentie heeft om in de toekomst wel afspraken te maken over een verzamelplek, reageert men negatief.

VLUCHTWEG OBSTAKELVRIJ

Een kwart van de respondenten geeft aan dat de vluchtweg niet obstakelvrij is. De verwachting is dat dit aantal in de praktijk hoger ligt, aangezien veel respondenten blijken te overschatten hoe obstakelvrij hun vluchtroute is.

Senioren die in een woning met verdiepingen wonen geven vaker aan obstakels op de vluchtroute te hebben (26%) dan senioren in een gelijkvloerse woning (18%). Senioren met gezondheidsproblemen geven vaker aan dat de vluchtroute niet obstakelvrij is dan senioren zonder gezondheidsproblemen. Dit blijkt bij verminderde mobiliteit (wel obstakel: 29% vs. geen obstakel: 22%), problemen met gehoor (wel: 28% vs. geen: 23%), geheugenverlies (wel: 34% vs. geen 23%), problemen met geestelijke gezondheid (wel: 37% vs. geen 23%) verminderd reactievermogen (wel: 30% vs. geen: 23%) en ademhalingsproblemen (wel: 30% vs. geen 23%). Ditzelfde is zichtbaar wanneer de medebewoner verminderd mobiel is (wel: 30% vs. geen: 24%).

In Zuid-Limburg geven respondenten minder vaak aan dat hun vluchtroute niet obstakelvrij is (22%) dan in Limburg-Noord (27%). Bovendien geven respondenten die ooit een (kleine) brand hebben gehad vaker aan dat de vluchtroute niet obstakelvrij is (32%) dan respondenten die nog nooit brand hebben meegemaakt (23%).

Determinantenanalyse

Attitude

(bepaalde houding waarmee een persoon tegen gedrag aankijkt)

Veel respondenten hebben een positieve attitude, men vindt het belangrijk om de vluchtweg obstakelvrij te hebben. Attitude blijkt in dit geval geen belangrijke oorzaak te zijn, aangezien de vluchtweg desondanks niet obstakelvrij is.

Bewustzijn

(is men zich bewust van mogelijke risico's van bepaald gedrag)

Men is zich bewust van het belang van een obstakelvrije vluchtweg en heeft nagedacht over wat de gevolgen kunnen zijn als de vluchtweg niet obstakelvrij is. Bij het obstakelvrij houden van de vluchtweg speelt bewustzijn geen belangrijke rol, aangezien dit niet leidt tot een obstakelvrije vluchtweg.

Kennis

(hoeveelheid beschikbare informatie en/of ervaring over een bepaald onderwerp)

Kennis over wat allemaal obstakels kunnen zijn op het moment dat er gevlucht moet worden ontbreekt. De respondenten zien alleen de deur naar buiten als obstakel, terwijl het kastje in de gang, schoenen op de trap, geen sleutel in de buurt van de deur, verschillende obstakels bij het vluchtraam en andere obstakels over het hoofd worden gezien als obstakel. Kortom, de meeste respondenten weten niet wat allemaal een obstakel kan zijn. Het ontbreken van deze kennis is de belangrijkste oorzaak voor het niet obstakelvrij zijn van de vluchtroute.

Risicoperceptie

(de beleving van risico's; een overschatting of een onderschatting ervan)

Het risico wordt onderschat, men denkt bijtijds weg te kunnen. Bijvoorbeeld doordat men obstakels niet herkent of dat men aangeeft er altijd omheen te lopen.

Ervaren belemmering (de ervaren belemmeringen om het gewenste gedrag te vertonen)
De volgende belemmeringen weerhouden respondenten ervan om hun vluchtweg obstakelvrij te houden: plaatsgebrek, gezelligheid ('dit staat hier toch ook gewoon heel leuk') en 'ik hecht waarde aan het sluiten van alle rolluiken (vanwege inbraakveiligheid)'.

Sociale norm (de ervaring in hoeverre bepaald gedrag gebruikelijk is in de (directe) omgeving)
Men weet niet of mensen in hun omgeving de vluchtweg obstakelvrij houden: 'daar praten wij niet over'. Zelfs niet met kinderen, familie en/of burens.

Gewoontegedrag (gedrag dat automatisch en onbewust plaatsvindt)
Veel respondenten houden de vluchtweg niet obstakelvrij vanwege gewoontes die men heeft. Denk bijvoorbeeld aan het dichtdoen van de rolluiken of het plaatsen van spullen op de trap. Het hebben van de verkeerde gewoonte speelt een belangrijke rol bij het niet obstakelvrij hebben van de vluchtweg.

SLEUTELS OP VASTE PLEK

Een vijfde van de respondenten geeft aan de sleutels niet op een vaste plek bij de vluchtdoer te hebben. Senioren met gezondheidsproblemen geven vaker aan de sleutels niet op een vaste plek te hebben dan senioren zonder gezondheidsproblemen. Dit is het geval bij verminderde mobiliteit (wel: 26% vs. geen: 19%), geheugenverlies (wel: 33% vs. geen 20%), problemen met geestelijke gezondheid (wel: 34% vs. geen 19%) en verminderd reactievermogen (wel: 30% vs. geen: 19%).

Determinantenanalyse

Bewustzijn (is men zich bewust van mogelijke risico's van bepaald gedrag)
Het blijkt dat de helft wel al eens heeft nagedacht over de gevolgen als er geen sleutel dicht bij de deur ligt, de andere helft is zich hier nog niet van bewust. Diegene die er over hebben nagedacht, hebben ook vaak nagedacht over de sleutel op een vaste plek in de context van inbraakveiligheid. Respondenten ervaren contradictie tussen beide preventieadviezen (zie ook determinant 'kennis').

Risicoperceptie (de beleving van risico's; een overschatting of een onderschatting ervan)
Men onderschat de kans dat men niet op tijd weg kan door het ontbreken van sleutels bij de vluchtdoer. Bovendien speelt hier mee dat men de kans op brand in het algemeen lager inschat dan de kans op een inbraak, waardoor men de neiging heeft om de sleutels juist niet bij de vluchtdoer te leggen. Men legt de sleutels op het nachtkastje of laat deze in de broekzak zitten. Hierbij niet realiserend dat de sleutels dan vergeten kunnen worden bij brand en men terug moet om ze te halen. Een lage risicoperceptie is daarmee een belangrijke oorzaak.

Kennis (hoeveelheid beschikbare informatie en/of ervaring over een bepaald onderwerp)

Veel respondenten weten niet zeker en twijfelen over waar ze de sleutels het beste neer kunnen leggen. Dit omdat men ervaart dat wat betreft inbraakpreventie de sleutels juist niet bij de deur in de buurt moeten liggen. Het vinden van een oplossing voor beide problemen, namelijk de sleutel buiten bereik en niet in het zicht voor inbrekers, maar wel op een vaste plek in de buurt van de vluchtdeur, vindt men moeilijk. Het ontbreken van deze kennis is een belangrijke oorzaak voor het verkeerde gedrag.

Ervaren belemmering (de ervaren belemmeringen om het gewenste gedrag te vertonen)

De ervaren contradictie tussen het preventieverhaal wat betreft inbraak en het preventieverhaal omtrent veilig kunnen vluchten bij brand ervaren de respondenten als een belemmering om de sleutel op een vaste plek bij de deur te leggen/hangen.

Gewoontegedrag (gedrag dat automatisch en onbewust plaatsvindt)

Het is voor veel respondenten geen gewoonte om de sleutels op een vaste plek te leggen en daarmee geen automatisch gedrag. Dit maakt dat men er niet constant (en zelfs vaker niet dan wel) aan denkt.

Sociale norm (de ervaring in hoeverre bepaald gedrag gebruikelijk is in de (directe) omgeving)

De respondenten hebben geen idee of anderen in hun (directe) omgeving de sleutels op een vaste plek bij de vluchtdeur hebben. Hier wordt onderling niet over gesproken.

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

In dit hoofdstuk worden conclusies en aanbevelingen besproken, naar aanleiding van de onderzoeksresultaten. Er is geprobeerd om zo volledig mogelijk te zijn in de aanbevelingen en hier, waar mogelijk, concrete voorbeelden aan te koppelen. Desondanks is het onmogelijk om hier uitputtend in te zijn.

Het huidige onderzoek is uitgevoerd om nog effectiever en succesvoller een actieve bijdrage te kunnen leveren aan het brandveiliger maken van de samenleving. Het onderzoek heeft als doel om inzicht te krijgen in welke brand(on)veilige gedragingen senioren vertonen en wat hierbij de onderliggende oorzaken zijn. Middels het onderzoek is inzichtelijk geworden welk brandveilig gedrag vaak goed gaat bij senioren, maar ook waar nog een (grote) verbetering gemaakt kan worden. Daar waar veel senioren bij een bepaalde gedraging brandonveilig handelen, is gekeken naar de onderliggende oorzaken van dit ongewenste gedrag. De onderzoeksresultaten resulteren in onderstaande conclusies en aanbevelingen. Deze onderzoeksresultaten kunnen gebruikt worden bij het (door)ontwikkelen van projecten of communicatieboodschappen om de brandveiligheid bij senioren te verhogen. Daarmee zijn alle aanbevelingen per definitie relevant voor alle teams Brandveilig Leven en andere partijen/organisaties die hiermee bezig zijn of aan de slag willen gaan. Daar waar een aanbeveling relevant is voor een specifieke partij/organisatie, zal dit nadrukkelijk bij de aanbeveling vermeld worden.

BRANDONVEILIGE GEDRAGINGEN

Van alle onderzochte gedragingen blijkt dat er bij veel gedragingen nog voldoende veiligheidswinst te behalen valt. Van deze gedragingen zijn er tien geselecteerd voor verdiepend onderzoek, namelijk:

- niet weglopen tijdens het koken;
- geen stekkerdoos op stekkerdoos aansluiten;
- elektrische deken oprollen;
- rookmelder ophangen;
- rookmelder testen;
- afspraken maken over vluchtplan;
- oefenen vluchtplan;
- afspraken maken over verzamelplek;
- vluchtroute obstakelvrij houden;
- sleutels op een vaste plek bij de vluchtdeur.

Relatief veel senioren vertonen bij deze gedragingen het ongewenste gedrag. Om hier effectief preventief op in te kunnen zetten is vervolgens onderzocht wat de onderliggende oorzaken zijn van het ongewenste gedrag.

Aanbeveling 1:

- Huidig onderzoek geeft inzicht in de brand(o)veilige gedragingen van senioren. Het is zinvol om bij preventieve projecten, gericht op senioren, nadrukkelijk deze gedragingen centraal te zetten om de brandveiligheid structureel te verhogen.
- Gebruik de informatie over de onderliggende oorzaken van de tien geselecteerde gedragingen. Het inzetten op de meest belangrijke oorzaken van de specifieke gedragingen vergroot de kans op verandering van het ongewenste gedrag.

Beide punten zijn relevant voor een ieder die actief bezig is / aan de slag gaat met het (door) ontwikkelen van projecten gericht op brandveiligheid bij senioren. Dit kunnen teams Brandveilig Leven zijn, maar ook andere organisaties/partijen (al dan niet in overleg met de brandweer).

Bij de tien gedragingen waarbij verdiepend onderzoek heeft plaatsgevonden, is ook gekeken of het ongewenste gedrag nu vaker wordt vertoond door bepaalde (sub)groepen. Dit blijkt inderdaad het geval te zijn. Wat hierbij opvalt, is dat het niet steeds dezelfde (sub)groep is die brandonveilig gedrag vertoont. Binnen de risicogroep senioren, bestaan er dus nog verschillende subgroepen die in meer of mindere mate brandonveilig gedrag vertonen. Deze subgroepen kunnen per gedraging variëren.

Aanbeveling 2:

- De meeste kans op verhoging van brandveiligheid is te bereiken door de focus te leggen op subgroepen binnen de doelgroep senioren. Bepaal deze subgroepen op basis van (huidig) onderzoek. Tijdens preventieve programma's kan op die manier ingezet worden op een specifiekere risicogroep, waardoor de kans op verandering van brandonveilige gedragingen toeneemt. Speel bij de specifieke risicogroep in op de onderliggende oorzaken van gedragingen.
- Bij het bepalen van risicogroepen is het verstandig om eerder de ervaren gezondheidsbelemmeringen als uitgangspunt te nemen, dan onderscheid te maken op basis van leeftijdsgroepen.
- Een gewenste ontwikkeling is het in beeld brengen van inwoners binnen een regio op basis van sociaal demografische gegevens en woningkenmerken. Op die manier kan effectiever ingezet worden op het bereiken van specifieke doelgroepen. Deze aanbeveling sluit aan bij speerpunt 1 van de herijking Brandveilig leven.

ONDERLIGGENDE OORZAKEN BRANDONVEILIGE GEDRAGINGEN

Bij tien gedragingen zijn verschillende mogelijke onderliggende oorzaken onderzocht. Bij elke gedraging zijn er specifieke oorzaken die een belangrijke rol spelen bij het uiteindelijke gedrag. Echter, een tweetal oorzaken (sociale norm en risicoperceptie) bleken bij alle gedragingen een belangrijke rol te spelen. Vandaar dat deze twee oorzaken apart worden uitgelicht en vervolgens niet meer besproken worden bij elke specifieke gedraging.

Sociale norm

Het blijkt dat senioren over het algemeen niet praten over brandveiligheid en brandveiligheidsmaatregelen. Men is niet op de hoogte van het brand(on)veilige gedragingen van anderen in de (directe) omgeving (sociale norm). Dit is een gemiste kans, aangezien men op die manier goede brandveilige gedragingen ook niet snel van elkaar overneemt. Neem bijvoorbeeld de rookmelder: $\pm 75\%$ vertoont hier het gewenste gedrag, namelijk het hebben van een rookmelder. Het hebben van een rookmelder is dus de norm, immers een meerderheid heeft een rookmelder. In dat geval is het wenselijk om deze norm publiekelijk te communiceren, zodat diegene die niet voldoet aan de norm geneigd is zich hier aan te committeren.

Aanbeveling 3:

- Zorg er voor dat het thema brandveiligheid makkelijker bespreekbaar is, zeker als het gaat om gedragingen waarbij het gewenste gedrag de norm is. Een voorbeeld is om senioren die deelnemen aan projecten actiever te vragen om niet alleen zelf iets te doen aan brandveiligheid, maar minstens één familielid/vriend/bekende te stimuleren om dit ook te doen. Een ander voorbeeld is het bespreekbaar maken van het thema aan de hand van (regionale) media-aandacht.
- Betrek nadrukkelijk(er) andere partijen bij het thema brandveiligheid. Een manier om andere partijen hierbij te betrekken is bijvoorbeeld door een Ambassadeurtraining aan te bieden als brandweer. Hierbij train je medewerkers van andere organisaties die achter de voordeur komen om te letten op de brandveiligheid bij senioren thuis. Op die manier verspreiden meerdere partijen/organisaties informatie over brandveiligheid bij de doelgroep. Dit sluit aan bij speerpunt 2 van de herijking Brandveilig leven.
- Gebruik tijdens preventieve programma's of in de communicatie over brandveiligheid het gewenste gedrag als voorbeeld (in plaats van het ongewenste gedrag). Op die manier communiceer je de juiste/gewenste norm. Kortom: leg de focus op het benoemen van goede voorbeelden.

In het kader van zelfredzaamheid en samenredzaamheid ligt er, op bovenstaande punten, in eerste instantie een verantwoordelijkheid voor senioren en/of hun directe omgeving. Naast de eigen verantwoordelijkheid is er een rol weggelegd voor de brandweer, de Brandwondenstichting, woningbouwcorporaties, zorginstellingen, welzijnsorganisaties, ouderenbonden, gemeenten en een ieder die betrokken is en/of zich betrokken voelt bij een brandveilige samenleving. Deze organisaties zijn in staat om, vanuit kennis en expertise en/of hun (direct) contact met de burger, het thema brandveiligheid bespreekbaar te maken.

Risicoperceptie

Senioren onderschatten de kans op het uitbreken van brand in de eigen woning in het algemeen. Daarbovenop onderschat men de mogelijke gevolgen van de tien onderzochte ongewenste brand(on)veilige gedragingen. Deze onderschatting speelt een grote rol bij het vertonen van brandonveilig gedrag.

Aanbeveling 4:

- Zorg voor een realistische risicoperceptie
  - Door te communiceren over de daadwerkelijke kans op brand, namelijk 1 op de 65 woningen (oftewel één huis per 2 straten) of dat senioren (2.7x) vaker slachtoffer zijn dan de gemiddelde inwoner van Nederland. Koppel deze informatie altijd aan het geven van handelingsperspectief. Alleen dan is deze communicatie effectief.
  - Door senioren te vragen zich met een gemiddelde senior te vergelijken (vaak vindt namelijk een vergelijking plaats met iemand die slechter is / een groter risico loopt).
  - Door in te zetten op het daadwerkelijk laten beleven van de risico's door senioren, bijvoorbeeld door rooksimulatiebrillen in te zetten om het veilig vluchten te ervaren.

Om de brandveiligheid te verhogen, in zijn algemeenheid of gericht op één specifieke gedraging, spelen sociale norm en risicoperceptie een belangrijke rol. Daarnaast spelen bij elke onderzochte gedraging nog een aantal specifieke aanvullende oorzaken een rol.

Koken

Het weglopen tijdens het koken (door 1 op de 5 senioren) gebeurt vaker door senioren die in een woning met verdiepingen wonen, hoger opgeleid zijn of al eens een brand hebben meegemaakt. Afgeleid worden (bijvoorbeeld door de deurbel of de telefoon) en het willen multitasken zijn belangrijke oorzaken. Daarnaast is het een gewoonte (men denkt er niet bewust over na) en worden vrouwen als verantwoordelijk gezien voor (brand)veilig kookgedrag.

Aanbeveling 5:

- De meeste brandveiligheidswinst valt te behalen door de focus te leggen op hoger opgeleide senioren, senioren die in een woning met verdiepingen wonen en senioren die al eens brand hebben meegemaakt.
- Senioren die al eens brand hebben meegemaakt vertonen vaker het ongewenste gedrag. Het is interessant om te achterhalen wat de verklaring hiervoor is. Daarnaast is het mogelijk om diegenen die in contact komen met deze doelgroep hierbij te betrekken, denk aan verzekeringsmaatschappijen, Salvage en bijvoorbeeld de bevelvoerder tijdens een inzet. Zij kunnen een rol spelen in het voorkomen van dit ongewenste gedrag door nazorg te bieden en deze te koppelen aan handelingsperspectief om dit in de toekomst te voorkomen. Een concreet voorbeeld dat hierbij kan helpen is het project 'Voorlichting na brand'.
- Het is belangrijk om bij de preventieve oproep om veilig te koken rekening te houden met de rol die afleiding en het willen multitasken hierin spelen. Ga hier op in bij voorlichting over brandveilig koken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het gebruik van een kookwekker.
- Het ongewenste gedrag blijkt een gewoonte, het is daarom zaak om deze gewoonte te doorbreken. Het doorbreken van een gewoonte kan bijvoorbeeld door gebruik te maken van implementatie intenties.^{8,22,23} Dit zijn een soort 'als-dan' plannen die een bepaalde situatie koppelen aan het gewenste gedrag. Bijvoorbeeld: Als de deurbel gaat, dan zet ik de kookplaat uit.
- Vrouwen worden gezien als verantwoordelijk voor brandveilig kookgedrag. Focus tijdens preventieve programma's voor senioren op vrouwen en/of zorg er voor dat mannen zich óók verantwoordelijk voelen. Dit kan bijvoorbeeld door aan te sluiten bij plekken waar veel vrouwen al bij elkaar zijn, bijvoorbeeld bingomiddagen of -avonden.

Elektrische deken

Een op de vijf senioren heeft een elektrische deken. Ruim twee derde hiervan vouwt de elektrische deken te scherp op. De drie specifieke oorzaken bewustzijn, kennis en ervaren belemmeringen bij het opbergen spelen een belangrijke rol.

Aanbeveling 6:

- Besteed tijdens preventieve programma's aandacht aan de elektrische deken. Zet in op bewustzijn van de mogelijke risico's en geef informatie over hoe de elektrische deken het beste op te bergen. Hier ligt een rol voor (door)ontwikkelaars van preventieve projecten gericht op brandveilig gedrag, bijvoorbeeld teams Brandveilig Leven.
- Verander de verpakkingen van elektrische dekens, zodat deze opgerold verkocht worden en makkelijk opgerold opgeborgen kunnen worden. Daarnaast is het wenselijk om een waarschuwing duidelijk zichtbaar op de verpakking te plaatsen en (dit niet te beperken tot) een vermelding in de gebruiksaanwijzing. Hier ligt een verantwoordelijkheid voor fabrikanten/verkopers van elektrische dekens. Indien niet mogelijk / haalbaar, kan er een zelf ontwikkelde verpakking aangeboden worden tijdens preventieve programma's voor senioren door Brandveilig Leven.

Stekkerdoos aangesloten op stekkerdoos

Vier op de tien senioren heeft een stekkerdoos op een andere stekkerdoos aangesloten. Mannen en hoger opgeleiden vertonen vaker het ongewenste gedrag. Een mogelijke verklaring is dat hoger opgeleiden meer elektronica gebruiken (denk aan computer, tablet, laptop).

De belangrijkste specifieke oorzaak is het hebben van te weinig stopcontacten in de woning, met name in oudere woningen. Het lijkt logisch/aannemelijk dat juist senioren in oudere woningen wonen. Daarnaast spelen attitude, bewustzijn en kennis een rol. Bovendien blijkt dat mannen verantwoordelijk worden gehouden voor het brandveilig omgaan met elektriciteit.

Aanbeveling 7:

- Door de focus te leggen op hoger opgeleiden en mannen valt de meeste winst te behalen.
- Het hebben van te weinig stopcontacten is veruit de belangrijkste oorzaak. Bied de doelgroep handelingsperspectief door te communiceren over de mogelijkheid om stopcontacten bij te laten maken. Dit kan vaak al voor ± 50 euro. Daarnaast kan getracht worden de attitude aan te passen, het bewustzijn te verhogen en meer informatie te geven.

Rookmelder

Een op de vier senioren heeft geen rookmelder. Vrouwen, alleenwonende senioren en senioren zonder opleiding geven vaker aan geen rookmelder te hebben. Bovendien blijkt dat hoe ouder de respondent, des te vaker men geen rookmelder heeft. Ook senioren met gezondheidsproblemen en senioren waarvan de partner gezondheidsproblemen heeft, geven vaker aan geen rookmelder te hebben. Met name op het gebied van gezondheidsproblemen (van de partner) en leeftijd is dat een zorgwekkende constatering. Juist de doelgroepen die extra kwetsbaar zijn en een rookmelder het hardst nodig hebben, blijken er minder vaak een te hebben.

Aan het ontbreken van een rookmelder ligt een aantal oorzaken ten grondslag. Attitude, kennis over hoe de rookmelder opgehangen kan worden en het ontbreken van de vaardigheden om de rookmelder daadwerkelijk op te hangen of dit aan iemand te durven vragen, spelen een belangrijke rol. Bovendien blijkt dat het ophangen van een rookmelder gezien wordt als een mannentaak. Terwijl veel alleenstaande senioren vrouw zijn.

Aanbeveling 8:

- De meeste kans op een verhoging van de brandveiligheid valt te behalen door de focus te leggen op vrouwen, alleenwonende senioren, senioren zonder opleiding en rekening te houden met de leeftijd.
- Betrek partijen die achter de voordeur komen bij senioren met gezondheidsproblemen bij het doel om te zorgen dat met name deze doelgroep een rookmelder ophangt. Denk hierbij onder andere aan thuiszorgmedewerkers, WMO-consulenten, sociale wijk-/gebiedsteams, welzijnsmedewerkers, trajectbegeleiders/casemanagers hulp bij dementie. Een middel om deze intermediairs te betrekken is bijvoorbeeld het aanbieden van een Ambassadeurstraining Brandveilig Leven, waarbij de focus ligt op het ophangen van een rookmelder.
- Alleen het creëren van bewustwording en het geven van informatie over het belang van een rookmelder en waar deze op te hangen is niet doorslaggevend en ontoereikend. Ga bij de preventieve boodschap om een rookmelder aan te schaffen specifiek in op alternatieve mogelijkheden (anders dan boren) om deze op te hangen, bijvoorbeeld met een plakstrip of met kit.
- Ben bewust van de beperkende factor die vaardigheden speelt. Bied handvatten door aan te geven hoe het ophangen van een rookmelder eenvoudig(er) kan en/of wie men eventueel zou kunnen benaderen in de (directe) omgeving. Daarnaast kan ondersteuning geboden worden door een woningcheck aan te bieden, waarbij een rookmelder opgehangen wordt. Ook kunnen mantelzorgers, het rookmelderteam, een lokale klusdienst of vrijwilligerscentrale van een gemeente ingeschakeld worden.
- Rookmelders zijn er in allerlei vormen en maten en met een verschillend uiterlijk. Hierover communiceren kan helpen om de drempel 'lelijk' weg te nemen en te zorgen voor een positievere attitude.
- Het is zaak om er voor te zorgen dat het ophangen van een rookmelder een gedeelde verantwoordelijkheid wordt. Het is belangrijk dat zowel mannen als vrouwen zich hiervoor verantwoordelijk voelen. Betrek vrouwen hier nadrukkelijk bij.

Bijna de helft van de mensen met een rookmelder test deze überhaupt niet en slechts een op de tien testen deze daadwerkelijk maandelijks (volgens de richtlijn). Mannen blijken de rookmelder vaker te testen dan vrouwen. Deze gegevens bevestigen het beeld dat het alleen uitdelen aan senioren en/of het ophangen van een rookmelder een onvoldoende garantie is voor een brandveiligere situatie. Het hebben van een rookmelder geeft namelijk nog geen garantie dat deze ook werkt op het moment dat dit nodig is. Hiervoor is regelmatig testen van belang.

Aan het niet (maandelijks) testen van een rookmelder liggen een aantal oorzaken ten grondslag. Het blijkt geen gewoonte, kennis over hoe vaak een rookmelder getest moet worden en hoe dit het beste kan ontbreekt. Bovendien blijkt dat het testen van een rookmelder gezien wordt als mannentaak.

Aanbeveling 9:

- Het gewenste gedrag blijkt geen gewoonte, het is daarom zaak om van het testen van de rookmelder een gewoonte te maken. Dit kan door gebruik te maken van eerder genoemde implementatie intenties, zie aanbeveling 5. Dit kan bijvoorbeeld door het testen van de rookmelder te koppelen aan het afgaan van de maandelijkse sirene, door senioren de actie elke eerste van de maand in de agenda te laten schrijven of door het te koppelen aan de uitbetaling van loon/AOW (als ik loon/AOW krijg, dan test ik de rookmelder en weet ik of ik nieuwe batterijen moet kopen). Landelijk kan door Brandweer Nederland gekeken worden of er afspraken met ontwikkelaars van agenda's/kalenders gemaakt kunnen worden. Regionaal kan gekeken worden of, in overleg met gemeenten, dit bijvoorbeeld op vuil-ophaal-kalenders geplaatst kan worden.
- Verschaf informatie over hoe vaak een rookmelder getest dient te worden.
- Verschaf informatie over hoe men het beste een rookmelder kan testen. Geef hierbij het advies, indien men er niet handig bij kan of niet op een trapje wil/durft te staan, dat ook een stok/paraplu of iets dergelijks gebruikt kan worden om de testknop in te drukken.
- Het is zaak om er voor te zorgen dat het testen van een rookmelder een gedeelde verantwoordelijkheid wordt. Het is belangrijk dat zowel mannen als vrouwen zich verantwoordelijk voelen voor het testen van een rookmelder en dat hier onderling goede afspraken over worden gemaakt. Betrek vrouwen hier nadrukkelijk bij.

Vluchtplan

De helft heeft geen afspraken gemaakt over een vluchtplan. Met name senioren in een woning met verdiepingen, senioren met gehoorproblemen en senioren met geestelijke gezondheidsproblemen, hebben vaak geen afspraken gemaakt met de medebewoner(s). Dit zijn juist de doelgroepen die extra kwetsbaar zijn op het moment dat er brand is. Juist bij deze doelgroepen is de hoop dat men goed heeft nagedacht over een vluchtplan.

Bij het ontbreken van een afgesproken vluchtplan spelen de volgende oorzaken een belangrijke rol: attitude, bewustzijn, intentie, kennis en vaardigheden.

Aanbeveling 10:

- De meeste winst valt te behalen door de focus te leggen op senioren in een woning met verdiepingen en senioren met gehoor- of geestelijke gezondheidsproblemen.
- Om senioren met (deze) gezondheidsproblemen te bereiken is het verstandig om gebruik te maken van intermediairs, bijvoorbeeld door hen een Ambassadeurstraining aan te bieden, zie aanbeveling 3.
- Zet in op een verandering in attitude, bewustzijn en intentie. Een verandering in attitude draagt bij aan een verandering in bewustzijn en intentie. Attitudes kunnen enerzijds veranderen door de inhoud van een boodschap, anderzijds door de manier waarop deze wordt gepresenteerd.
- Verschaf informatie over waar een vluchtplan uit kan bestaan en geef handvatten over hoe hier mee aan de slag te gaan.
- Pak het overschatten van de eigen vaardigheden aan door te zorgen voor een realistische risicoperceptie. Zie aanbeveling 4 voor meer informatie over het aanpassen van de risicoperceptie.

Slechts een op de tien senioren heeft een vluchtplan geoefend. Vrouwen oefenen minder vaak een vluchtplan dan mannen. Attitude, bewustzijn, intentie, ervaren belemmering (in dit geval angst dat het daadwerkelijk kan gebeuren) en kennis zijn belangrijke onderliggende oorzaken voor het ontbreken van het gewenste gedrag.

Aanbeveling 11:

- De meeste brandveiligheidswinst valt te behalen door de focus te leggen op vrouwen.
- Zet in op een verandering in attitude, bewustzijn en intentie. Een verandering in attitude draagt bij aan een verandering in bewustzijn en intentie. Attitudes kunnen enerzijds veranderen door de inhoud van een boodschap, anderzijds door de manier waarop deze wordt gepresenteerd.
- Geef informatie én handvatten over hoe men een vluchtplan kan oefenen en wat men kan verwachten. Maak hierbij bijvoorbeeld gebruik van rooksimulatiebrillen of geef de tip om eens (onder begeleiding) met de ogen dicht proberen buiten te komen.
- Neem angst als belemmerende ervaring weg. Zorg voor een realistische risicoperceptie en bied handelingsperspectief, zie vorige punt (geven van informatie én handvatten).

Bijna niemand heeft met medebewoners een afspraak gemaakt over een verzamelplek. Senioren in een woning met verdiepingen, senioren met gehoorproblemen en senioren in Zuid-Limburg (t.o.v. Limburg-Noord) geven vaker aan geen verzamelplek afgesproken te hebben. Attitude, bewustzijn en intentie zijn hiervoor belangrijke oorzaken.

Aanbeveling 12:

- De meeste winst valt te behalen door de focus te leggen op senioren in een woning met meerdere verdiepingen en senioren met gehoorproblemen.
- Zet in op een verandering in attitude, bewustzijn en intentie. Een verandering in attitude draagt bij aan een verandering in bewustzijn en intentie. Attitudes kunnen enerzijds veranderen door de inhoud van een boodschap, anderzijds door de manier waarop deze wordt gepresenteerd.

Een kwart heeft zijn/haar vluchtweg niet vrij van obstakels (aanvullend praktijkonderzoek leert dat veel senioren overschatten hoe obstakelvrij hun vluchtweg is. Dit impliceert dat het aantal in werkelijkheid nog groter is). Senioren in een woning met verdiepingen en senioren met uiteenlopende gezondheidsproblemen (mobiliteit, gehoor, geheugen, geestelijk, reactievermogen en ademhaling) en senioren waarvan de medebewoner verminderd mobiel is vertonen vaker het ongewenste gedrag. De belangrijkste oorzaken voor het ongewenste gedrag zijn: gewoontegedrag, kennis en ervaren belemmeringen.

Aanbeveling 13:

- Verschaf informatie over wat (potentieel) allemaal gezien kan worden als een obstakel of laat het senioren ervaren.
- Het ongewenste gedrag blijkt een gewoonte, het is daarom zaak om deze gewoonte te doorbreken. Het doorbreken van een gewoonte kan bijvoorbeeld door gebruik te maken van implementatie intenties, zie aanbeveling 5.
- Ben bewust van de ervaren belemmeringen en erken ze. Laat de senioren bijvoorbeeld een keuze maken tussen gezelligheid/veel spullen en veiligheid.
- Senioren ervaren contradictie in preventieve maatregelen gericht op inbraak en preventieve maatregelen gericht op brandveiligheid. Zorg voor afstemming met de politie en zorg voor een integraal verhaal, waarbij de te nemen maatregelen elkaar niet uitsluiten. Verschaf hierover informatie tijdens preventieve projecten. Bijvoorbeeld: 'Zorg voor een sleutel bij de vluchtdeur, maar zorg dat inbrekers er niet zomaar bij kunnen, hang de sleutel aan de kapstok of leg deze in de buurt.'
- Zoek ook verbinding met bijvoorbeeld een GGD. Er zijn veel overeenkomsten tussen valpreventie en brandveiligheid, waarbij het bij brandveiligheid met name gaat om de vluchtwegen.

Een vijfde van de senioren heeft geen sleutel op een vaste plek bij de vluchtdeur. Senioren met gezondheidsproblemen (mobiliteit, geheugen, geestelijk en reactievermogen) vertonen vaker het ongewenste gedrag. Dit zijn juist de kwetsbare senioren, waarvoor een goed vluchtplan met bijbehorende sleutel in de buurt van de vluchtdeur cruciaal kan zijn. Bewustzijn, kennis (contradictie tussen inbraak vs. brand) en gewoontegedrag zijn hierin belangrijke oorzaken.

Aanbeveling 14:

- Betrek partijen die achter de voordeur komen bij senioren met gezondheidsproblemen. Denk hierbij onder andere aan thuiszorgmedewerkers, welzijnsmedewerkers, trajectbegeleiders/casemanagers hulp bij dementie. Een middel om deze intermediairs te betrekken is bijvoorbeeld het aanbieden van een Ambassadeurstraining Brandveilig leven, waarbij de focus ligt op het zorgen voor een sleutel op een vaste plek bij de vluchtdeur.
- Het ongewenste gedrag blijkt een gewoonte, het is daarom zaak om deze gewoonte te doorbreken. Adviseer senioren om een reservesleutel (te laten maken en) in de buurt van de vluchtdeur te hangen/leggen. In dat geval is men niet meer afhankelijk van het doorbreken van de gewoonte.
- Senioren ervaren contradictie in preventieve maatregelen gericht op inbraak en preventieve maatregelen gericht op brandveiligheid, zie aanbeveling 13.

HOE NU VERDER?

Het huidige onderzoek is voor de teams Brandveilig Leven van Limburg-Noord en Zuid-Limburg een bevestiging om te blijven inzetten op de risicogroep senioren en de subgroepen daarbinnen (op basis van sociaal demografische, gezondheidsgegevens en woningkenmerken). Het huidige onderzoek heeft, in aanvulling op voorgaande onderzoeken naar deze doelgroep, nogmaals bevestigd dat er nog veel winst te behalen is op het gebied van brandveilig gedrag van/onder senioren. In aanvulling op eerdere onderzoeken biedt het huidige onderzoek meer inzicht in hoe brandveilig senioren zich daadwerkelijk gedragen en wat hierbij de onderliggende oorzaken zijn. Deze onderzoeksresultaten vormen aanleiding om preventieve programma's en communicatieboodschappen, die op dit moment worden gebruikt, door te ontwikkelen binnen de regio's. Daarnaast bieden ze inzicht en sturing in de verdere vormgeving van de herijking Brandveilig Leven.

De kracht van het onderzoek zit in de goede samenwerking tussen beide regio's en de combinatie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek. Door middel van kwantitatief onderzoek is onder ruim 2400 Limburgse senioren onderzocht welke brand(on)veilige gedragingen het meest voorkomen. Vervolgens zijn de onderliggende oorzaken van dit gedrag kwalitatief uitgediept. Voor beide regio's en iedereen die aan de slag wil met de onderzoeksresultaten en aanbevelingen is het goed om te realiseren dat met name de vijftigers en negentigers ondervertegenwoordigd zijn in de onderzoekspopulatie.

Hoewel alles in het werk gesteld is om sociaal wenselijke antwoorden te voorkomen, valt dit niet volledig uit te sluiten. Aangezien mensen zelf konden bepalen of ze mee wilden doen aan het onderzoek, bestaat de kans dat de respondenten behoren tot een groep die affiniteit heeft met brandveiligheid. Daarnaast heeft dit onderzoek plaatsgevonden bij senioren woonachtig in Limburg en is het belangrijk om kritisch te kijken naar de generaliseerbaarheid van deze onderzoeksresultaten naar senioren in andere regio's (bijvoorbeeld wat betreft vertegenwoordiging van etniciteit).

Bij het (door)ontwikkelen van preventieve programma's is het interessant om te onderzoeken of aanpassing, naar aanleiding van het huidige onderzoek, daadwerkelijk zorgt voor een effectievere gedragsverandering. Daarnaast roepen de onderzoeksresultaten ook weer aanvullende vragen op, die relevant zijn om te onderzoeken. Bijvoorbeeld, hoe valt het te verklaren dat senioren die al eens brand hebben meegemaakt, zich brandonveiliger gedragen? Of: er is nu inzicht in hoe vaak senioren brandonveilig gedrag vertonen, maar hoe vaak zorgt die ongewenste gedraging daadwerkelijk voor brand (gegevens brandoorzaken door brandonderzoek)? Om gedrag effectief te veranderen en de brandveiligheid in de samenleving te verhogen, is het belangrijk dat we binnen de brandweer (nog meer dan dat we nu al doen) onderzoek een belangrijke plek geven. Goed onderzoek is een belangrijke basis voor iedereen die aan de slag is of gaat met brandpreventie. Hierbij is de vraag 'hoe brandveilig gedrag effectief te veranderen?' een belangrijk uitgangspunt. Middels het huidige onderzoek is hier vorm aan gegeven door het verzamelen van gedragsmatige gegevens op het gebied van brandveiligheid - naast brandtechnische gegevens - onder de aandacht te brengen binnen de Brandweer.

LITERATUURREFERENTIES

1. NVBR (2010). De brandweer over morgen: Strategische reis als basis voor vernieuwing.
2. Nederlands Instituut voor Brandweer en Rampenbestrijding, NIBRA. (2001). *Onderzoek oorzaken en gevolgen van woningbranden*. Arnhem, Nederland: NIBRA.
3. Van den Berg, P., Borkus, B., Loef, J., Perik, S., & Warmoeskerken, M. (2015). *Jaarevaluatie campagnes Rijksoverheid 2014*. Den Haag, Nederland: Rijksoverheid.
4. Van den Berg, P., Borkus, B., Van Groesen, E., Van Kruchten, E., Loef, J., & Warmoeskerken, M. (2016). *Jaarevaluatie campagnes Rijksoverheid 2015*. Den Haag, Nederland: Rijksoverheid.
5. Dijkstra, A., & Bos, C. (2015), The effects of repeated exposure to graphic fear appeals on cigarette packages: A field experiment. *Psychology of Addictive Behaviors*. 29(1), 82-90. doi: 10.1037/adb0000049
6. Kok, G., Bartholomew, L. K., Parcel, G. S., Gottlieb, N. H. and Fernández, M. E. (2014), Finding theory- and evidence-based alternatives to fear appeals: Intervention Mapping. *International Journal of Psychology*, 49(2), 98–107. doi:10.1002/ijop.12001
7. Bartholomew, L. K., Parcel, G., Kok, G., & Gottlieb, N. H. (2006). *Planning Health Promotion Programs: An Intervention Mapping approach* (2nd ed.). San Fransisco, CA: Jossey-Bass.
8. Eysink Smeets, M., Heijman, M., & Postma, R. (reds.) (2015). *Gedragsverandering voor brandveilig leven. Inzichten en aanbevelingen*. Arnhem, Nederland: Wetenschappelijke Raad Brandweer, Brandweer Nederland.
9. Hagen, R., Weges, J., & Van Brandenburg, M. (2014). *Brandveilig Leven. Toepassing op de woonomgeving* (pp. 20). Arnhem, Nederland: Instituut Fysieke Veiligheid / Brandweeracademie.
10. Loket Brandveilig Leven (2017). *Projecten*. Retrieved from: <https://www.loketbrandveiligleven.nl/site/nl/projecten>
11. Haver, L., & Van Bussel, H. (2010). *Evolutie of revolutie? Op weg naar een andere brandweer. Rapportage verkenning Brandveilig Leven*. NVBR.
12. Hagen, R., van Ruijven, C., Tonnaer, C., De Witte, L., & Van Zoonen E. (2016). *Brandveiligheid en vergrijzing*. Arnhem, Nederland: Nederlandse Brandwonden Stichting, Inforpunt Veiligheid, Lectoraat Brandpreventie van het Instituut Fysieke Veiligheid.
13. Holborn, P. G., Nolan, P. F., & Golt, J. (2003). An analysis of fatal unintentional dwelling fires investigated by London Fire Brigade between 1996 and 2000. *Fire Safety Journal*, 38(1), 1-42.
14. Warda, L., Tenenbein, M., & Moffatt, M. E. K. (1999). House fire injury prevention update. Part I. A review of risk factors for fata land non-fatal house fire injury. *Injury Prevention*, 5(2), 145-150.
15. Warda, L., Tenenbein, M., & Moffatt, M. E. K. (1999). House fire injury prevention update. Part II. A review of effectiveness of preventive interventions. *Injury Prevention*, 5(3), 217-225.
16. Progneff (2015). *Bevolkings- en huishoudensprognose provincie Limburg 2015-2050*. Verkregen van: <http://prognoses.neimed.nl/sites/default/files/Rapportage%20Progneff%202015.pdf>

17. Kok, G., Schaalma, H., Ruiter, R. A., Van Empelen, P., & Brug, J. (2004). Intervention mapping: protocol for applying health psychology theory to prevention programmes. *Journal of health psychology, 9*(1), 85-98.
18. Kok, G., Lo, S. H., Peters, G. J. Y., & Ruiter, R. A. (2011). Changing energy-related behavior: An Intervention Mapping approach. *Energy Policy, 39*(9), 5280-5286.
19. Yabroff, K. R., & Mandelblatt, J. S. (1999). Interventions targeted toward patients to increase mammography use. *Cancer Epidemiology and Prevention Biomarkers, 8*(9), 749-757.
20. Yabroff, K. R., O'Malley, A., Mangan, P., & Mandelblatt, J. (2000). Inreach and outreach interventions to improve mammography use.
21. Mullen, P. D., Green, L. W., & Persinger, G. S. (1985). Clinical trials of patient education for chronic conditions: a comparative meta-analysis of intervention types. *Preventive medicine, 14*(6), 753-781.
22. Grolluitzer, P.M. (1999). Implementation intentions: Strong effects of simple plans. *American Psychologist, 54*(7), 493-503.
23. Sheeran, P., & Silverman, M. (2003). Evaluation of three interventions to promote workplace health and safety: Evidence for the utility of implementation intentions. *Social Science & Medicine, 56*(10), 2153-2163.

Bijlagen

BIJLAGE 1 VRAGENLIJST 'BRANDVEILIGHEID IN UW HUIS'

BRANDWEER

Limburg-Noord

Brandveiligheid in uw huis

De Brandweer wil meer inzicht krijgen in hoe brandveilig 50-plussers in Limburg wonen. Met deze informatie kunnen we gericht en effectiever voorlichting geven over brandveiligheid.

Wilt u zo vriendelijk zijn om deze burgerpeiling over brandveiligheid in te vullen? We stellen uw medewerking zeer op prijs!

Aanwijzingen bij het invullen

- Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 15 - 20 minuten.
- Lees elke vraag eerst helemaal door voordat u een antwoord kiest.
- Kruis het antwoord aan dat het beste bij uw situatie past.
- Woont u met meerdere personen in één huis samen? Het maakt niet uit wie van u de vragenlijst invult. Vraag wel dingen na bij u medebewoner(s) als u zelf het antwoord niet weet.
- Als u meer dan één antwoord aan mag kruisen, dan is dat bij de vraag duidelijk aangegeven.
- Als u het moeilijk vindt om de vragen te begrijpen of in te vullen, vraag dan hulp aan uw partner, een familielid of vriend(in).
- Bent u klaar, kijk dan of u geen vragen vergeten bent.

De Brandweer gaat vertrouwelijk om met uw gegevens en uw antwoorden worden anoniem verwerkt. Dit betekent dat wij uw antwoorden uitsluitend voor deze burgerpeiling gebruiken en uw gegevens niet doorgeven aan derden.

UW WONING

1 Woont u in een huurwoning of een koopwoning?

- Huurwoning
- Koopwoning

2 Hoe is uw woning ingedeeld?

- Gelijkvloerse woning
- Woning met verdiepingen

3 In welk type woning woont u?

(kies het antwoord dat het meest van toepassing is)

- (Senioren)appartement / flat / aanleunwoning
- Tussenwoning
- Hoekwoning / 2 onder 1 kap-woning
- Vrijstaande woning

4 Heeft u een traplift (stoeltjeslift of plateaulift) in uw woning?

- Ja
- Nee

5 Is er een lift aanwezig in het gebouw waar u woont?

- Ja, en daar maak ik en/of mijn medebewoner(s) gebruik van
- Ja, maar daar maak ik en/of mijn medebewoner(s) géén gebruik van
- Nee / Niet van toepassing

6 Heeft u ooit in uw huidige woning of in een eerdere woning te maken gehad met brand? Dit kan zijn een klein brandje (denk aan vlam in de pan of een omgevallen kaars) of een grote brand.

- Nee
- Ja → Wat was de vermoedelijke oorzaak van de brand? Waar is de brand ontstaan?

.....

.....

.....

.....

GEZONDHEID

- 7 Ondervindt iemand in uw huishouden momenteel belemmeringen in het dagelijks functioneren door:

(kruis bij iedere aandoening aan wat van toepassing is)

	Uzelf		Uw mede-bewoner(s)		☐ Niet van toepassing
	JA	NEE	JA	NEE	
Verminderde mobiliteit of andere problemen met het bewegingsapparaat	☐	☐	☐	☐	
Problemen met het gehoor, ondanks het dragen van een gehoorapparaat	☐	☐	☐	☐	
Problemen met het gezichtsvermogen, ondanks het dragen van een bril / lenzen	☐	☐	☐	☐	
Geheugenverlies / dementie	☐	☐	☐	☐	
Problemen met geestelijke gezondheid (denk aan: somberheid, angsten)	☐	☐	☐	☐	
Verminderd reactievermogen (bijvoorbeeld door ziekte of medicatiegebruik)	☐	☐	☐	☐	
Luchtwegklachten / ademhalingsproblemen	☐	☐	☐	☐	

VOORKÓMEN VAN BRAND

Onderstaande vragen gaan over situaties die u kunt tegenkomen in uw huidige woning die te maken hebben met brandveiligheid.

ONDERHOUD

8 Welke van onderstaande voorzieningen is aanwezig in uw woning?

(meerdere antwoorden mogelijk)

- CV-ketel / combiketel → ga verder met vraag 9
- Geiser → ga verder met vraag 9
- (Gas)kachel → ga verder met vraag 9
- Géén van bovenstaande, ga verder met vraag 11

9 Wordt de CV-ketel / combiketel, geiser en/of (gas)kachel gecontroleerd en schoongemaakt?

- Ja, dat gebeurt volgens het onderhoudscontract
- Ja, dat gebeurt incidenteel
- Nooit
- Weet ik niet
- Anders,

.....
.....

10 Staan er brandbare materialen (zoals papier/hout/textiel) op minder dan een armlengte afstand van de CV-ketel / combiketel, geiser en/of (gas)kachel?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

ROKEN

11 Gebruikt iemand in uw huishouden medicinale zuurstof ?

- Ja, dat gebeurt in een ruimte waar niet wordt gerookt, gekookt op gas en/of kaarsen branden
- Ja, dat gebeurt (wel eens) in dezelfde ruimte waar wordt gerookt, gekookt op gas en/of kaarsen branden
- Nee, er wordt géén gebruik gemaakt van medicinale zuurstof

12 Rookt iemand in uw huishouden binnenshuis?

- Ja → ga verder met vraag 13
- Nee, er wordt wel buitenshuis gerookt → ga verder met vraag 14
- Nee, er zijn géén rokers in huis → ga verder met vraag 15

13 Rookt er iemand in uw huishouden in bed, bank of luie stoel?

- Ja
- Soms wel, soms niet
- Nee

14 Voordat er een brandende of smeulende sigaret thuis wordt weggegooid, wordt gecontroleerd of deze echt uit is.

- Ja   Soms wel, soms niet   Nee   Weet ik niet

KOKEN

15 Kookt u, een medebewoner, of een mantelzorger / zorgverlener bij u thuis de warme maaltijd?

- Ja → ga verder met vraag 16
 Soms wel, soms niet → ga verder met vraag 16
 Nee, de warme maaltijd wordt buitenhuis genuttigd of er wordt gebruik gemaakt van een maaltijdvoorziening → ga verder met vraag 20

16 Wanneer er pannen en potten op het vuur staan, of de frituurpan aanstaat, is er altijd iemand in de keuken.

- Ja   Soms wel, soms niet   Nee

17 Komt het voor dat eten wordt vergeten, dat in de oven, magnetron, frituurpan of op het fornuis wordt bereid?

- Ja   Soms wel, soms niet   Nee

18 De elektrische keukenapparatuur (incl. afzuigkap) is vrij van vet en vuil.

- Ja   Soms wel, soms niet   Nee

19 Brandbare materialen (bijv. keukenrol, theedoek) bevinden zich op veilige afstand van het fornuis.

- Ja   Soms wel, soms niet   Nee

ELEKTRISCHE APPARATUUR EN KABELS

20 Elektrische apparaten met mankementen (bijv. wasdroger, strijkijzer) worden gerepareerd, vervangen of niet meer gebruikt.

- Ja   Soms wel, soms niet   Nee

21 Elektrische apparaten in uw woning (bijv. tv, elektrische kachel) zijn vrij van stof en vuil.

- Ja   Soms wel, soms niet   Nee

22 Elektrische apparaten in uw woning worden helemaal uitgezet, wanneer ze niet worden gebruikt.

- Ja   Soms wel, soms niet   Nee

- 23** Het pluizenfilter van de wasdroger / condensdroger wordt na iedere droogbeurt schoongemaakt.
- Ja   Soms wel, soms niet   Nee
- Niet van toepassing; er is géén wasdroger / condensdroger in huis
- 24** De luchtafvoerslang van de wasdroger of het warmte-element van de condensdroger (droger zonder slang) wordt vrij van stof gehouden.
- Ja   Soms wel, soms niet   Nee
- Niet van toepassing; er is géén wasdroger met luchtafvoerslang of condensdroger in huis
- 25** De elektriciteitskabels, haspels, stekkerdozen en verlengsnoeren in mijn woning zijn onbeschadigd.
- Ja   Sommige wel, sommige niet   Nee   Weet ik niet
- 26** Als de elektrische deken niet in gebruik is, dan wordt deze ...
- ... opgevouwen opgeborgen.
- ... opgerold opgeborgen.
- Niet van toepassing; er wordt géén gebruik gemaakt van een elektrische deken in huis
- 27** Het stofzuigersnoer en/of haspels zijn helemaal uitgerold bij gebruik.
- Ja   Soms wel, soms niet   Nee
- Niet van toepassing; er wordt géén gebruik gemaakt van de stofzuiger en haspels in huis
- 28** In huis zijn meerdere elektrische apparaten die veel stroom verbruiken tegelijkertijd aangesloten op één stekkerdoos.
- Ja   Soms wel, soms niet   Nee
- 29** In huis zijn apparaten die veel stroom verbruiken (bijv. wasdroger, wasmachine, vaatwasser, koelvriescombinatie) rechtstreeks aangesloten op het stopcontact.
- Ja   Sommige wel, sommige niet   Nee
- 30** In huis zijn er (één of meerdere) stekkerdozen op een andere stekkerdoos aangesloten.
- Ja   Soms wel, soms niet   Nee
- 31** In huis liggen elektriciteitskabels of (verleng)snoeren onder tapijt / kleedjes of worden op een andere manier afgedekt.
- Ja   Soms wel, soms niet   Nee
- 32** Brandbare materialen (gordijnen, matras, kleding, papier, versieringen) worden op een veilige afstand van halogeenlampen en elektrische apparatuur (bijv. televisie, strijkijzer, föhn) gehouden.
- Ja   Soms wel, soms niet   Nee

BRANDEN VAN KAARSEN, THEELICHTJES / WAXINELICHTJES

33 In mijn woning wordt gebruik gemaakt van ...

- ... kaarsen, theelichtjes en/of waxinelichtjes van was → ga door met vraag 34
- ... kaarsen, theelichtjes en/of waxinelichtjes op batterijen → ga door met vraag 37
- ... zowel kaarsen, theelichtjes en/of waxinelichtjes van was als op batterijen → ga door met vraag 34
- Niet van toepassing; in mijn woning worden géén kaarsen, theelichtjes en/of waxinelichtjes van was of op batterijen gebruikt → ga door met vraag 37

34 In mijn woning branden er wel eens kaarsen, theelichtjes en/of waxinelichtjes terwijl niemand in de ruimte aanwezig is.

- Ja
- Soms wel, soms niet
- Nee

35 In mijn woning staan kaarsen, theelichtjes en/of waxinelichtjes op een stevige en niet brandbare ondergrond.

- Ja
- Soms wel, soms niet
- Nee

36 In huis staan kaarsen, theelichtjes en/of waxinelichtjes op een veilige afstand van brandbare materialen (denk aan: gordijnen, versiering, kleding).

- Ja
- Soms wel, soms niet
- Nee

SCHOORSTEEN

37 Heeft uw woning een schoorsteen die gebruikt wordt?

- Ja → ga verder met vraag 38
- Nee → ga verder met vraag 39

38 In mijn huis wordt de schoorsteen ieder jaar schoongeveegd.

- Ja
- Soms wel, soms niet
- Nee

VROEGTIJDIG OPSPOREN VAN BRAND EN CO-MELDER

Onderstaande vragen gaan over de aanwezigheid van rookmelders in uw huidige woning om brand vroegtijdig op te sporen en de aanwezigheid van een CO-melder.

39 Heeft u één of meerdere rookmelders hangen in uw woning?

Ja, deze hangen in de volgende ruimtes (meerdere antwoorden mogelijk):

Woonkamer / eetkamer

Trappenhuis

Keuken

Slaapkamer(s)

Bijkeuken

Werkkamer / studeerkamer

Serre / aanbouw

Badkamer

Garage

Toilet

Hal beneden

Zolder

Hal boven

Kelder

Anders, namelijk: .....

Nee, er hangen géén rookmelders in mijn woning → ga verder met vraag 43

40 Werkt/werken de rookmelder(s)?

Ja

Sommige wel, sommige niet

Nee

Weet ik niet

41 In mijn huishouden wordt/worden de rookmelder(s) getest.

Ja → Hoe vaak wordt er getest?

.....

Sommige wel, sommige niet → Hoe vaak wordt er getest?

.....

Nee

42 In mijn huishouden wordt/worden de rookmelder(s) stofvrij gehouden.

Ja

Soms wel, soms niet

Nee

43 Heeft u een CO-melder (koolmonoxide-melder) hangen in ruimtes waar een verbrandingstoestel staat (CV-ketel / combiketel, geiser en/of gaskachel)?

Ja

Nee

Weet ik niet

HANDELEN BIJ BRAND

Onderstaande vragen gaan over hoe u zelf zou handelen bij een brand in uw huidige woning.

44 Stel u voor: er ontstaat kortsluiting in de tv in uw woonkamer en deze vliegt in brand. U bent op dat moment in de woonkamer. Wat doet u?

(Kruis bij iedere optie het antwoord aan dat voor u van toepassing is)

	Zeker wel	Misschien wel, misschien niet	Zeker niet	Dit kan ik niet zelfstandig (bijv. door lichamelijke beperkingen)
De hulpdiensten bellen (112)	☐	☐	☐	☐
De brand zelf proberen te blussen	☐	☐	☐	☐
Zo snel mogelijk naar buiten vluchten	☐	☐	☐	☐
Huisdieren of andere personen in huis helpen om veilig buiten te komen	☐	☐	☐	☐
Persoonlijke en/of waarde- volle spullen proberen te redden	☐	☐	☐	☐

45 Wat zou u als allereerste doen in bovenstaande situatie?

(Kruis één antwoord aan)

112 bellen   Brand blussen   Vluchten   Anderen helpen   Spullen redden

46 Heeft u nagedacht over de snelste weg om uw huis te ontvluchten bij brand?

Ja   Nee

47 Met mijn medebewoners zijn afspraken gemaakt over hoe het huis te ontvluchten bij brand (dit noemen we het vluchtplan).

Ja   Nee
 Niet van toepassing; ik heb géén medebewoners

- 48** Heeft u het vluchtplan in uw huidige huis geoefend (al dan niet met medebewoners)?
 Ja   Nee
 Niet van toepassing; ik heb géén vluchtplan
- 49** Met mijn medebewoner(s) (of buren, als u geen medebewoners hebt) is/zijn afspraken gemaakt over een verzamelplek buiten in geval van brand.
 Ja   Nee
 Niet van toepassing; ik heb géén medebewoner(s) en buren
- 50** De vluchtroute(s) in huis is/zijn vrij van obstakels (bijvoorbeeld rollator, schoenen, rolluiken, horraam, wasmand).
 Ja   Soms wel, soms niet   Nee
- 51** In mijn huis hangen de sleutels op een vaste plek bij de deur waardoor gevlucht moet worden.
 Ja   Soms wel, soms niet   Nee
- 52** Indien u een (trap)lift heeft, zou u die dan gebruiken bij brand?
 Ja   Ik moet wel   Nee   Weet ik niet
 Niet van toepassing; ik heb géén (trap)lift
- 53** Denkt u, in uw huidige lichamelijke en geestelijke toestand, op tijd uit uw huis te kunnen komen bij brand?
 Ja   Ik twijfel   Nee

PERSOONLIJKE GEGEVENS

54 Wat is uw geslacht?

- Man
 Vrouw

55 Wat is uw geboortedatum?

..... - ..... - ..... (dag – maand – jaar)

56 Wat is uw postcode?

--	--	--	--

(vul hier de 4 cijfers van uw postcode in)

57 Wat is de hoogste opleiding die u hebt afgemaakt?

(een opleiding afgerond met diploma of voldoende getuigschrift)

- Geen opleiding (lager onderwijs niet afgemaakt)
- Lager (beroeps)onderwijs (lagere school, LOM-school, MLK-school, LBO, MAVO, VMBO, MULO, LTS, ambachtsschool, VGLO, huishoudschool, lagere agrarische school)
- Middelbaar (beroeps)onderwijs (zoals MBO, MTS, MEAO, UTS, INAS)
- Hoger (beroeps)onderwijs of onderwijs (voorbereidend) wetenschappelijk (zoals HAVO, VWO, Gymnasium, HBS, MMS, HBO, HTS, Sociale Academie, kweekschool, Universiteit)
- Anders, namelijk:

.....

58 Met welke personen woont u momenteel samen?

(meerdere antwoorden mogelijk)

- Ik woon alleen
- Met een partner / echtgenoot of echtgenote
- Met mijn kind(eren)
- Met een ander familielid / andere familieleden
- Anders, namelijk:

.....

TOT SLOT

59 Heeft u nog op- of aanmerkingen op de vragenlijst? Dan kunt u die hieronder noteren.

.....
.....
.....
.....
.....

Wilt u kans maken op een woningcheck door de Brandweer?

Vul hier uw telefoonnummer in zodat wij u hiervoor kunnen benaderen:

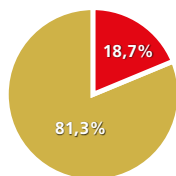
.....

Hartelijk dank voor uw medewerking!

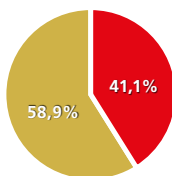

BIJLAGE 2 SCHEMATISCH OVERZICHT VAN BRAND(ON)VEILIGE GEDRAGINGEN

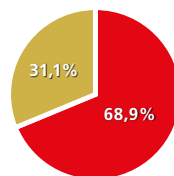
Voorkomen van brand

Niet weglopen tijdens koken

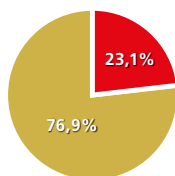

Geen stekkerdoos op stekkerdoos

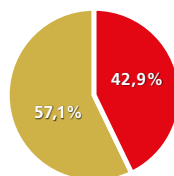

Elektrische deken oprollen

Signaleren van brand

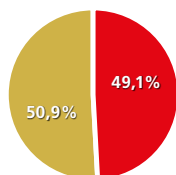

Rookmelder ophangen

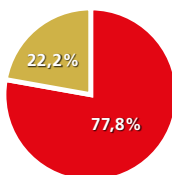

Rookmelder testen

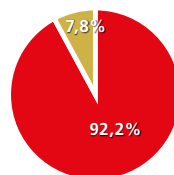
Handelen bij brand

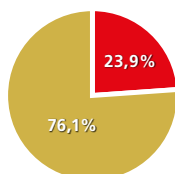
Afspraken over vluchtplan

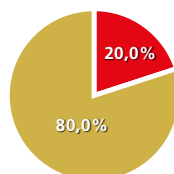
Oefenen van vluchtplan

Afspraken over verzamelplek

Vluchtroute obstakelvrij

Sleutels op vaste plek

BIJLAGE 3 INTERVIEW - GEDRAGSDETERMINANTEN

T.b.v. 'Needs assessment' fase Intervention Mapping

INTRODUCTIE:

Bij binnenkomst is het wenselijk om allereerst om tafel te gaan zitten om een korte inleiding te doen. Hierbij kun je je als interviewer als volgt introduceren:

Om de kans op sociaal wenselijke antwoorden te verkleinen is het wenselijk dat de interviewer zichzelf introduceert als zijnde iemand die in opdracht van de brandweer onderzoek doet naar de brandveiligheid bij senioren. Je kunt hierbij benadrukken dat je zelf geen brandweerman/-vrouw bent.

Vraag vooraf toestemming om het interview (plus woningcheck) op te nemen. Leg indien nodig nogmaals uit dat we de gegevens vertrouwelijk en anoniem behandelen.

Daarnaast is het belangrijk om de vragen die horen bij deze eerste pagina vóór de woningcheck te stellen. De vragen per gedrag kunnen tijdens de woningcheck ter sprake komen, maar indien dit niet toereikend is, kan men na afloop nogmaals om tafel zitten om hier uitgebreider op in te gaan.

ALGEMENE GEGEVENS (voor een groot deel al vooraf in te vullen)

Naam: .....

Woonplaats: .....

Leeftijd: .....

Type woning: .....

Meerdere verdiepingen in huis? Ja/ nee

Aantal medebewoners: .....

Wijze van invullen burgerpeiling: papier / online

Bij Bezoekje Brandweer geweest? Ja / nee

Datum interview: .....

Interviewer: .....

Uitvoerder woningcheck: .....

KIES EEN OPENINGSVRAAG:

- Waar denkt u als eerste aan bij brandveiligheid?

.....
.....
.....
.....
.....

- Wat verstaat u onder brandveiligheid?

.....
.....
.....
.....
.....

- Denkt u wel eens na over de brandveiligheid in uw huis? Waarom wel/ niet? Hoe brandveilig denkt u dat uw woning is?

.....
.....
.....
.....
.....

WEGLOPEN TIJDENS HET KOKEN

Vraag 16 Wanneer er pannen en potten op het vuur staan, of de frituurpan aanstaat, is er altijd iemand in de keuken

Antwoord in burgerpeiling	ja	wel/niet	nee	Waargenomen tijdens WC	ja	wel/niet	nee
---------------------------	----	----------	-----	------------------------	----	----------	-----

Vink de determinanten aan die tijdens het gesprek ter sprake komen.

+	-	Determinant
		<p>Attitude Hoe denkt u over weglopen tijdens het koken</p> <p>-</p>
		<p>Bewustzijn Denkt u wel eens na over het weglopen tijdens het koken?</p> <p>- Heeft u er wel eens bij stilgestaan wat de gevolgen zouden kunnen zijn?</p> <p>-</p>
		<p>Risicoperceptie Hoe groot acht u de kans dat er brand uitbreekt in uw woning doordat u wegloopt tijdens het koken?</p> <p>- Kans op brand in woning algemeen</p> <p>-</p>
		<p>Gepercipieerde voordelen Kunt u voordelen noemen om tijdens het koken in de keuken te blijven?</p> <p>-</p>
		<p>Gepercipieerde barrières Wat zouden redenen kunnen zijn om de keuken tijdens het koken te verlaten?</p> <p>- Bent u wel eens afgeleid? (telefoon, deurbel, gesprekspartner)</p> <p>- Toilet bezoek, Lichamelijk / geestelijk (niet lang blijven staan, vergeetachtigheid)</p> <p>- Geen tijd om constant in de keuken te blijven</p> <p>-</p>
		<p>Intentie Hoe waarschijnlijk is het dat u in de keuken blijft tijdens het koken?</p> <p>- Binnenkort of verder in de toekomst</p> <p>-</p>

+	-	Determinant
		<p>Kennis</p> <p>Kunt u uitleggen waarom het belangrijk is om niet weg te lopen tijdens het koken?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Waarom zou het gevaarlijk kunnen zijn? Geldt dit alleen voor gas? - Wat zou u kunnen doen om te voorkomen dat u wegloopt tijdens het eten? -
		<p>Vaardigheden / sociaal netwerk</p> <p>Bent u snel afgeleid, hebt u last van vergeetachtigheid?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Is er iemand in de omgeving die u helpt bij het koken? In de keuken kan blijven als u weg moet? - Weet u hoe u hulpmiddelen kunt gebruiken? -
		<p>Sociale norm</p> <ul style="list-style-type: none"> - Denkt u dat mensen uit uw omgeving weglopen tijdens het koken? - Weet u of mensen in uw omgeving het belangrijk vinden om in de keuken te blijven? - Heeft u het wel eens met anderen over koken in combinatie met brandveiligheid? -
		<p>Gedeelde verantwoordelijkheid</p> <p>Let op: deze vraag is overbodig bij alleenwonenden:</p> <p>Voelt u zich beiden verantwoordelijk voor wat er gebeurt in de keuken?</p>
		<p>Gewoontegedrag</p> <p>Is het een gewoonte om tijdens het koken de keuken te verlaten?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe vaak doet u dat? -
		<p>Opmerkingen / overige</p> <p>.....</p>

ELEKTRISCHE DEKEN

Vraag 26 Als de elektrische deken niet in gebruik is, dan wordt deze ...

Antwoord in burgerpeiling

- opgevouwen opgeborgen.
- opgerold opgeborgen.
- N.v.t.; geen elektrische deken in huis

Waargenomen tijdens WC

- opgevouwen opgeborgen.
- opgerold opgeborgen.
- N.v.t.; geen elektrische deken in huis

Vink de determinanten aan die tijdens het gesprek ter sprake komen.

+	-	Determinant
		<p>Attitude Hoe denkt u over het opbergen van uw elektrische deken?</p> <p>-</p>
		<p>Bewustzijn Denkt u wel eens na over hoe u de elektrische deken het beste kunt opbergen?</p> <p>- Heeft u er wel eens bij stilgestaan wat de gevolgen kunnen zijn?</p> <p>-</p>
		<p>Risicoperceptie Hoe groot acht u de kans dat er brand uitbreekt in uw woning door uw elektrische deken?</p> <p>- Kans op brand in woning algemeen</p> <p>-</p>
		<p>Kennis Kunt u uitleggen hoe u uw elektrische deken het beste kunt opbergen?</p> <p>- Kunt u uitleggen waarom dit de beste manier is?</p> <p>- Waarom zou het gevaarlijk kunnen zijn het anders te doen?</p> <p>- Heeft u de handleiding doorgelezen?</p> <p>-</p>
		<p>Gepercipieerde voordelen Kunt u voordelen noemen om de elektrische deken goed weg te bergen?</p> <p>-</p>
		<p>Gepercipieerde barrières Wat weerhoudt u ervan om de elektrische deken goed op te bergen?</p> <p>- Geen plek, opvouwen is een automatisme</p> <p>-</p>

+	-	Determinant
		<p>Intentie Hoe waarschijnlijk is het dat u daadwerkelijk uw elektrische deken gaat oprollen? - Binnenkort of verder in de toekomst</p>
		<p>Sociale norm - Kent u mensen in uw omgeving die hun elektrische deken oprollen? - Weet u of mensen in uw omgeving het belangrijk vinden om de elektrische deken goed op te bergen? - Heeft u het wel eens met anderen over het opbergen van de elektrische deken? -</p>
		<p>Gedeelde verantwoordelijkheid Let op: deze vraag is overbodig bij alleenwonenden: - Kunt u elkaar aanspreken op het opbergen van de elektrische deken.-</p>
		<p>Gewoontegedrag Hoe lang vouwt u uw elektrische deken al op? -</p>
		<p>Opmerkingen / overige .....</p>

STEKKERDOOS OP STEKKERDOOS

Vraag 30

Antwoord in burgerpeiling

- ja
- soms wel, soms niet
- nee

Waargenomen tijdens WC

- ja
- soms wel, soms niet
- nee

Vink de determinanten aan die tijdens het gesprek ter sprake komen.

+	-	Determinant
		<p>Attitude Hoe denkt u over het gebruiken van stekkerdoos op stekkerdoos? -</p>

+	-	Determinant
		<p>Bewustzijn Denkt u wel eens na over het gebruiken van stekkerdoos op stekkerdoos? - Heeft u er wel eens bij stilgestaan wat de gevolgen zouden kunnen zijn? -</p>
		<p>Risicoperceptie Hoe groot acht u de kans dat er brand uitbreekt in uw woning door stekkerdoos op stekkerdoos aan te sluiten? - Kans op brand in woning algemeen -</p>
		<p>Gepercipieerde voordelen Kunt u voordelen noemen om geen stekkerdoos op stekkerdoos aan te sluiten? -</p>
		<p>Gepercipieerde barrières Wat weerhoudt u ervan om geen stekkerdozen op stekkerdozen meer aan te sluiten? - Te weinig stopcontacten - Te grote afstand tussen stopcontact en waar stroom nodig is -</p>
		<p>Intentie Hoe waarschijnlijk is het dat u daadwerkelijk stopt met stekkerdoos op stekkerdoos aan te sluiten? - Binnenkort of verder in de toekomst</p>
		<p>Kennis Kunt u uitleggen waarom het belangrijk is geen stekkerdoos op stekkerdoos aan te sluiten? - Waarom zou het gevaarlijk kunnen zijn? -</p>
		<p>Sociale norm - Kent u mensen in uw omgeving die bewust geen stekkerdoos op stekkerdoos aansluiten? - Weet u of mensen in uw omgeving het belangrijk vinden om dit niet te doen? - Heeft u het wel eens met anderen over (de risico's) omtrent stekkerdoos op stekkerdoos? -</p>

+	-	Determinant
		<p>Gedeelde verantwoordelijkheid Let op: deze vraag is overbodig bij alleenwonenden: Kunt u elkaar aanspreken op het gebruik van stekkerdoos op stekkerdoos - Wie zijn verantwoordelijkheid binnen het huishouden is dit?</p>
		<p>Gewoontegedrag Hoe lang gebruikt u al stekkerdoos op stekkerdoos? - Hoe veel stekkerdozen heeft u op andere stekkerdozen aangesloten? -</p>
		<p>Opmerkingen / overige .....</p>

ROOKMELDER OPHANGEN

Vraag 39 Heeft u één of meerdere rookmelders hangen in uw woning?					
Antwoord in burgerpeiling	ja	nee	Waargenomen tijdens WC	ja	nee
<p><i>Volgens Burgerpeiling in:</i></p> <p>☐ Woonkamer / eetkamer ☐ Trappenhuis ☐ Keuken ☐ Slaapkamer(s) ☐ Bijkeuken ☐ Werkkamer ☐ Serre / aanbouw ☐ Badkamer ☐ Garage ☐ Toilet ☐ Hal beneden ☐ Zolder ☐ Hal boven ☐ Kelder ☐ Anders, namelijk: .....</p>			<p><i>Tijdens Woningcheck waargenomen:</i></p> <p>☐ Woonkamer / eetkamer ☐ Trappenhuis ☐ Keuken ☐ Slaapkamer(s) ☐ Bijkeuken ☐ Werkkamer ☐ Serre / aanbouw ☐ Badkamer ☐ Garage ☐ Toilet ☐ Hal beneden ☐ Zolder ☐ Hal boven ☐ Kelder ☐ Anders, namelijk: .....</p>		

Vink de determinanten aan die tijdens het gesprek ter sprake komen.

+	-	Determinant
		<p>Attitude Hoe denkt u over het hebben van rookmelders in uw woning? - Wel / niet belangrijk om gewaarschuwd te worden -</p>

+	-	Determinant
		<p>Bewustzijn Denkt u wel eens na over het wel / niet ophangen van een rookmelder?</p> <ul style="list-style-type: none"> -
		<p>Risicoperceptie Hoe groot acht u de kans dat er brand uitbreekt in uw woning en dat u dat te laat merkt?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kans op brand in woning -
		<p>Gepercipieerde voordelen Kunt u voordelen noemen van het hebben ophangen van rookmelders?</p> <ul style="list-style-type: none"> -
		<p>Gepercipieerde barrières Wat weerhoudt u ervan om rookmelders op te hangen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geen tijd / tijd om deze te kopen / op te hangen - Veel vals alarm - Lelijk -
		<p>Intentie Hoe waarschijnlijk is het dat u daadwerkelijk rookmelders gaat ophangen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Binnenkort of verder in de toekomst -
		<p>Kennis Kunt u uitleggen waarom het belangrijk is om een rookmelder op te hangen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Weet u waar u een rookmelder kunt kopen? - Weet u welke rookmelder u het beste zou kunnen kopen? - Weet u waar u in uw woning het beste een rookmelder kunt ophangen? - Weet u op welke manier(en) u een rookmelder kunt ophangen? <p>Vaardigheden / sociaal netwerk Zou u zelf in staat zijn om een rookmelder op te hangen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zo nee, zijn er mensen in uw omgeving die u kunt vragen? Wie? Komen zij op visite? Regelmatig? - Is dit iets wat u aan deze mensen zou kunnen/durven vragen?-

+	-	Determinant
		<p>Sociale norm</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kent u mensen in uw omgeving die rookmelders hebben? - Weet u of mensen in uw omgeving het belangrijk vinden om een rookmelder te hebben? - Heeft u het wel eens over het ophangen van een rookmelder met uw omgeving? -
		<p>Gedeelde verantwoordelijkheid</p> <p>Let op: deze vraag is overbodig bij alleenwonenden: Heeft u een taakverdeling in huis? Wie van u doet dit soort klusjes?</p> <p>Opmerkingen / overige</p> <p>.....</p>

ROOKMELDER TESTEN

Vraag 41 In mijn huishouden wordt/worden de rookmelder(s) getest.

Antwoord in burgerpeiling	ja	Sommige wel/ sommige niet	nee
Waargenomen tijdens WC	ja	Sommige wel/ sommige niet	nee

Vink de determinanten aan die tijdens het gesprek ter sprake komen.

+	-	Determinant
		<p>Attitude</p> <p>Hoe denkt u over het testen van de rookmelder(s)?</p> <p>-</p>
		<p>Bewustzijn</p> <p>Denkt u wel eens na over het testen van de rookmelder(s)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Heeft u er wel eens bij stilgestaan wat de gevolgen kunnen zijn indien u dit niet doet? -

+	-	Determinant
		<p>Risicoperceptie Hoe groot acht u de kans dat er brand uitbreekt en u verrast wordt door een niet werkende rookmelder?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe gevaarlijk denkt u dat dit is? - Kans op brand in woning algemeen -
		<p>Gepercipieerde voordelen Kunt u voordelen noemen om de rookmelder(s) te testen?</p> <ul style="list-style-type: none"> -
		<p>Gepercipieerde barrières Wat weerhoudt u ervan om uw rookmelder(s) te testen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ik kan er niet bij - Ik weet niet vaak in de ruimte waar de rookmelder hangt - Ik ben vergeetachtig -
		<p>Intentie Hoe waarschijnlijk is het dat u daadwerkelijk uw rookmelder(s) gaat testen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Binnenkort of verder in de toekomst
		<p>Kennis Wist u dat u uw rookmelder(s) het beste kunt testen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Weet u waarom het belangrijk is om de rookmelder(s) te testen? - Weet u hoe u moet testen? - Weet u hoe vaak u moet testen? -
		<p>Vaardigheden / sociaal netwerk Bent u in staat de rookmelder(s) te testen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zo nee, zijn er mensen in uw omgeving die u kunt vragen? Wie? Komen zij op visite? Regelmatig? - Is dit iets wat u aan deze mensen zou kunnen/durven vragen? -
		<p>Sociale norm</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kent u mensen in uw omgeving die hun rookmelder(s) testen? - Weet u of mensen in uw omgeving het belangrijk vinden om hun rookmelder(s) te testen? - Heeft u het wel eens met anderen over het testen van de rookmelder(s)?-

+	-	Determinant
		Gedeelde verantwoordelijkheid Let op: deze vraag is overbodig bij alleenwonenden: Heeft u een taakverdeling in huis? Wie van u doet dit soort klusjes?
		Gewoontegedrag Hoe lang hebt u al een rookmelder en hoe vaak test u uw rookmelder? -
		Opmerkingen / overige .....

VEILIG VLUCHTEN – NADENKEN OVER/BESPREKEN VAN VLUCHTPLAN EN VERZAMELPLEK

Vraag 47 Met mijn medebewoners zijn afspraken gemaakt over hoe het huis te ontluchten bij brand?			
Antwoord in burgerpeiling	ja	nee	nvt
Waargenomen tijdens WC	ja	nee	nvt
Vraag 48 Heeft u het vluchtplan al geoefend?			
Antwoord in burgerpeiling	ja	nee	nvt
Waargenomen tijdens WC	ja	nee	nvt
Vraag 49 Met mijn medebewoner(s) is/zijn afspraken gemaakt over een verzamelplek in geval van brand?			
Antwoord in burgerpeiling	ja	nee	nvt
Waargenomen tijdens WC	ja	nee	nvt

Vink de determinanten aan die tijdens het gesprek ter sprake komen.

+	-	Determinant
		Attitude Hoe denkt u over het maken en oefenen van een vluchtplan en het afspreken van een verzamelplek? -

+	-	Determinant
		<p>Bewustzijn</p> <p>Denkt u wel eens na over het maken van afspraken over huis ontvluchten en verzamelplek en te oefenen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Heeft u er wel eens bij stilgestaan wat de gevolgen kunnen zijn als u dit niet doet? -
		<p>Risicoperceptie</p> <p>Hoe groot acht u de kans dat er brand uitbreekt in uw woning en u niet weet hoe het huis te ontvluchten?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kans op brand in woning algemeen -
		<p>Gepercipieerde voordelen</p> <p>Kunt u voordelen noemen om afspraken te maken over hoe het huis te ontvluchten en een verzamelplek en dit te oefenen?</p>
		<p>Gepercipieerde barrières</p> <p>Wat weerhoudt u ervan om hier afspraken over te maken en deze te oefenen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geen zin in, vergeten, komt er niet van, geen handvatten hoe dit te doen -
		<p>Intentie</p> <p>Hoe waarschijnlijk is het dat u daadwerkelijk een vluchtplan gaat maken en een verzamelplek afsprekt en dit oefent?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Binnenkort of verder in de toekomst
		<p>Kennis</p> <p>Kunt u uitleggen waarom het belangrijk is om een vluchtplan en verzamelplek te hebben en dit te oefenen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Waarom zou het gevaarlijk kunnen zijn wanneer u dit niet hebt (gedaan)? - Weet u waar een vluchtplan uit bestaat? - Weet u hoe u dit het beste kunt oefenen? - Hebt u een idee wat u kunt verwachten als u uit uw huis moet vluchten? -
		<p>Vaardigheden / sociaal netwerk</p> <p>Bent u in staat om een vluchtplan te maken en een verzamelplek af te spreken en dit te oefenen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zo nee, zijn er mensen in uw omgeving die u kunt vragen? Wie? Komen zij op visite? Regelmatig? - Is dit iets wat u aan deze mensen zou kunnen/durven vragen? -

+	-	Determinant
		<p>Sociale norm</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kent u mensen in uw omgeving die een vluchtplan en /of een verzamelplek hebben afgesproken en deze oefenen? - Weet u of mensen in uw omgeving het belangrijk vinden om dit af te spreken en te oefenen? - Heeft u het wel eens met anderen over het maken van een vluchtplan en het bepalen van een verzamelplek en dit te oefenen? -
		<p>Gedeelde verantwoordelijkheid</p> <p>Let op: deze vraag is overbodig bij alleenwonenden: Wilt en kunt u hier samen over nadenken en dit samen oefenen?</p>
		<p>Gewoontegedrag</p> <p>Hoe lang woont u hier al en hebt u geen vluchtplan of verzamelplek afgesproken en dit geoefend?</p> <p>-</p>
		<p>Opmerkingen / overige</p> <p>.....</p>

VEILIG VLUCHTEN – VLUCHTWEG VRIJ VAN OBSTAKELS EN VASTE PLEK SLEUTELS

Vraag 50 De vluchtroute is vrij van obstakels.

Antwoord in burgerpeiling	ja	Soms wel, soms niet	nee
Waargenomen tijdens WC	ja	Soms wel, soms niet	nee

Vraag 51 In mijn huis hangen de sleutels op een vaste plek bij de deur waardoor gevlucht moet worden.

Antwoord in burgerpeiling	ja	Soms wel, soms niet	nee
Waargenomen tijdens WC	ja	Soms wel, soms niet	nee

Vink de determinanten aan die tijdens het gesprek ter sprake komen.

+	-	Determinant
		Attitude Hoe denkt u over de vluchtroute vrij houden van obstakels en een vaste plek voor de sleutels? -
		Bewustzijn Denkt u wel eens na over of u vluchtroute vrij van obstakels is en over een vaste plek voor uw sleutels? - Heeft u er wel eens bij stilgestaan wat de gevolgen kunnen zijn als dit niet is? -
		Risicoperceptie Hoe groot acht u de kans dat er brand uitbreekt in uw woning en u niet op tijd weg kunt door obstakels en geen vaste plek voor sleutels? - Kans op brand in woning algemeen -
		Gepercipieerde voordelen Kunt u voordelen noemen om de vluchtroute obstakelvrij te houden en een vaste plek te hebben voor uw sleutels?
		Gepercipieerde barrières Wat weerhoudt u ervan om de vluchtroute obstakelvrij te houden en een vaste plek te hebben voor uw sleutels? - Te weinig plek, inbraakpreventie, rollator -
		Intentie Hoe waarschijnlijk is het dat u daadwerkelijk blijft zorgen voor een obstakelvrije vluchtroute en een vaste plek voor uw sleutels? - Binnenkort of verder in de toekomst
		Kennis Kunt u uitleggen waarom het belangrijk is om een obstakelvrije vluchtroute te hebben en een vaste plek voor uw sleutels? - Waarom zou het gevaarlijk kunnen zijn wanneer u dit niet hebt? - Weet u wat allemaal gezien kan worden als een obstakel? - Weet u waar u uw sleutels het beste kunt leggen/hangen?-

+	-	Determinant
		<p>Vaardigheden / sociaal netwerk</p> <p>Bent u in staat om uw vluchtroute obstakelvrij te maken en uw sleutels op een vaste plek te hangen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zo nee, zijn er mensen in uw omgeving die u kunt vragen? Wie? Komen zij op visite? Regelmatig? - Is dit iets wat u aan deze mensen zou kunnen/durven vragen? -
		<p>Sociale norm</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kent u mensen in uw die een vluchtplan en /of een verzamelplek hebben afgesproken? - Weet u of mensen in uw omgeving het belangrijk vinden om dit af te spreken? - Heeft u het wel eens met anderen over het maken van een vluchtplan en het bepalen van een verzamelplek? -
		<p>Gedeelde verantwoordelijkheid</p> <p>Let op: deze vraag is overbodig bij alleenwonenden:</p> <p>Heeft u een taakverdeling in huis? Wie van u doet dit soort klusjes?</p>
		<p>Gewoontegedrag</p> <p>Hoelang hebt u al geen sleutels op een vaste plek bij de deur liggen/hangen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe vaak zijn er obstakels in uw vluchtroute?
		<p>Opmerkingen / overige</p> <p>.....</p>

AFSLUITENDE VRAGEN:

- Naast de brandveiligheidsgedragingen die we besproken hebben, kunt u nog andere manieren bedenken waardoor het in uw brandveiliger wordt?

.....
.....
.....
.....
.....

- Zou u nog meer willen weten over brandveilig leven? Op welke manier zou u graag meer te weten komen over brandveilig leven?

.....
.....
.....
.....
.....

- Hebt u nog vragen en/of opmerkingen?

.....
.....
.....
.....
.....

Bedankt voor uw tijd en aandacht!

BIJLAGE 4 GEDRAGINGEN EN ONDERLIGGENDE DETERMINANTEN

Determinanten Gedragingen	Bewust-zijn	Kennis	Risico-perceptie	Ervaren belemmering	Gewoonte-gedrag
Voorkomen van brand					
Koken			x	x	x
Elektrische deken	x	x	x	x	
Stekkerdoos aangesloten op stekkerdoos	x	x	x	x	
Signaleren van brand					
Rookmelder in de woning			x	x	
Rookmelder testen		x	x	x	x
Handelen bij brand					
Afspraken over vluchtplan	x	x	x		
Oefenen Vluchtplan	x	x	x	x	
Afspreken verzamelplek	x		x	x	
Vluchtweg obstakelvrij	x	x	x	x	x
Sleutels op vaste plek	x	x	x	x	x

	Gedeelde verantwoordelijkheid	Vaardigheden	Sociale norm	Attitude	Intentie
	X		X X		
	X		X	X	
	X X	X	X X	X	
		X	X X X X X	X X X X	X X X

